

MOJCA RAVNIK

BOROVO GOSTÜVANJE V PREDANOVCIH

MOJCA RAVNIK
BOROVO GOSTŮVANJE V PREDANOVCIH

MOJCA RAVNIK
BOROVO GOSTÜVANJE V PREDANOVCIH

Znanstvena monografija je recenzirana

Jezikovni pregled Jože Ftičar

Oblikovanje Milojka Žalik Huzjan

Fotografije Mojca Ravnik *in*

arhiv Štefana Sočiča (Foto Studio Černi, Murska Sobota: 2, 4–7, 11–13, 16, 25, 27, 28, 31, 35, 37–43, 45, 48, 49, 56; Foto Franc Hochstätter: 29, 30, 68, 69, 71–77);

arhiv Jasne Sukič *in* Irene Vlaj (70, 78–90)

Izdajatelj Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU

Za izdajatelja Monika Kropelj

Založnik Založba ZRC, ZRC SAZU

Za založnika Oto Luthar

Glavni urednik Vojislav Likar

Način dostopa (URL)

<http://isn.zrc-sazu.si/eknjiga/Ravnik.pdf>

E-izdajo je podprla Občina Puconci

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

39(497.4Predanovci)

RAVNIK, Mojca

Borovo gostüvanje v Predanovcih [Elektronski vir] / Mojca Ravnik. - Besedilni podatki. -

Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008

Način dostopa (URL): <http://isn.zrc-sazu.si/eknjiga/Ravnik.pdf>

ISBN 978-961-254-054-8

<https://doi.org/10.3986/9789612540548>

241850112

© 2008, Založba ZRC, ZRC SAZU

Vse pravice pridržane. Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oz. na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic (copyrighta).

**BOROVO GOSTÜVANJE
V PREDANOVCIH**

MOJCA RAVNIK

LJUBLJANA 2008

VSEBINA

UVOD.....	5
<i>BOROVO GOSTÜVANJE</i> V PREDANOVCIH 10. februarja 2002....	8
Pred <i>gostüvanjem</i>	8
Priprave.....	8
Hrana, pijača	10
Muzika	10
Liki, vloge, razdelitev del.....	10
Vabljenje	15
<i>Borovo gostüvanje</i>	18
Začetek	18
Skupinska slika	19
Muzika in predsednikov govor, <i>guč</i>	21
Igra	21
Iz vasi do gozda.....	25
<i>Gor stávlanje</i> in vhod v <i>lóug</i> Krčojna	33
V Krčojni od prihoda do podiranja bora	34
Podiranje bora, oklici, <i>ozávanje</i> , poroka, <i>zdávanje</i> , odhod iz gozda..	45
Povratak v vas in zaključek.....	50
Po zaključku <i>borovega gostüvanja</i>	55
Izpolnjeni namen prireditve	55
Kritika in samokritika.....	55
<i>Borovo gostüvanje</i> v drugih vaseh in vplivi med vasmi	59
NASTOPI NA PTUJSKEM KURENTOVANJU	60
<i>BOROVA GOSTÜVANJA</i> V PREDANOVCIH V LETIH 1929, 1956, 1961, 1970 IN SPOMINI NANJE	63
O IZVIRU IN POMENU <i>BOROVEGA GOSTÜVANJA</i>	74
LITERATURA	77
<i>BOROVO GOSTÜVANJE</i> IN PREDANOVCI (Summary)	78

UVOD

*Borovo gostüvanje*¹ je svatba z borom, pustna šega, značilna za Prekmurje (Ravensko in Goričko, le izjemoma Dolinsko), za slovensko Porabje in širše območje proti SV na Madžarskem, na severu pa Gradiščansko in avstrijsko Štajersko; južna meja je reka Mura (Kuhar 1964: 142). V Prekmurju je značilna predvsem za evangeličanske vasi. Včasih je veljalo, da je od enega do drugega *borovega gostüvanja* v vasi moralo preteči vsaj sedem let. Poroko z borom so priredili, če *ob fášenki*², se pravi predpustu, v vasi ni bilo poroke; to je pomenilo isto, kot če celo leto ni bilo poroke, ker po starem so bile vse poroke v tem času. V današnjem času, ko je porok vse manj, pa to ni več odločilno in jo priredijo predvsem zato, da zberejo sredstva za vaške potrebe, predvsem za gasilce, njihovo opremo in domove ali da pritegnejo turiste; tudi starejši ljudje pravijo, da je bilo to, da bi nekaj naredili za napredek vasi, vedno najpomembnejše.

Borovo gostüvanje traja cel dan, večinoma se dogaja v gozdu zunaj vasi. Njegov vrhunec je podiranje bora in poroka, vendar se od jutra, ko se udeleženci zberejo in slikajo, do poznega popoldneva, ko se po povratku v vas začne zabava z muziko in plesom, zvrstijo številni obredni, zabavni, dramatični in smešni dogodki. Boris Kuhar, prvi raziskovalec *borovega gostüvanja* pri nas, je šego opredelil kot »pustni običaj, pri katerem sodeluje največ ljudi, hkrati je to naša najbolj množična in še živa oblika ljudske igre« in »kot posebno varianto starega obredja vlečenja ploha ali drevesa, ki ga poznamo iz vse Evrope« (Kuhar 1964: 133, 144).

Besedilo govori o *borovem gostüvanju* v Predanovcih, vasi na Ravenskem, v višjem predelu prekmurske ravnine, v občini Puconci. Po podatkih popisa prebivalstva leta 2002 je imela vas 192 prebivalcev³. Danijela Gomboc, avtorica besedila na spletni strani občine, jo predstavlja kot

¹ *gostüvanje* = ženitovanje, ženitovanjska gostija (Novak 1996: 47)

² *fájnsček* = pust; predpust; maškara, šema; iz bav. avstr. Faschang; nem. Fasching (Novak 1996: 39); tudi v bližnjem Porabju pravijo pustu "Fášanek" (po nem. Der Fasching) (Kuret 1989: 23).

³ Od tega: moških 91, žensk 101, po starosti pa do 10 let 18, od 11 do 20 let 18, od 21 do 30 let 23, od 31 do 40 let 33, od 41 do 50 let 27, od 51 do 60 let 36, od 61 do 70 let 23, od 71 do 80 let 9, nad 80 tudi 9. Za podatke se zahvaljujem predsedniku Krajevne skupnosti Puconci Štefanu Sočiču.

obcestno naselje na površini 349 ha, ob občinski cesti Murska Sobota – Grad v dolžini 1 km. Glavna poljska pridelka sta pšenica in koruza, večino zaslužka pa prinašata mlečna in mesna govedoreja ter prašičereja. Skoraj tretjina prebivalcev je zaposlenih, večinoma v Murski Soboti.⁴

Največ pozornosti je posvečeno *borovemu gostüvanju* v nedeljo, 10. februarja 2002, ki sva se ga udeležila z Miho Pečetom iz Avdiovizualnega laboratorija, da bi ga dokumentirala za zbirko Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Snemal je video,⁵ sama pa sem opazovala, se pogovarjala z ljudmi in fotografirala⁶. Na prizorišču je bila navzoča tudi ekipa Video studia Signal,⁷ ki je snemala za TV Murska Sobota. Pozneje sem se večkrat vračala v Predanovce in zbirala gradivo. 21. novembra 2005 smo se sestali z domačinkami Sidonijo Janža, Gizelo Sečko in Cvetko Čerpnjak, da smo posneli njihovo petje domačih pesmi, med njimi tistih, ki so jih včasih na *borovih gostüvanjih* pele vile. Sašo Kuharič iz AVL je posnel video⁸, Mojca Kovačič iz Glasbenonarodopisnega inštituta pa je posnela petje⁹. 5. maja 2006 pa smo se sestali v Športnem centru in dopolnjevali gradivo z Ireno Vlaj, Hedviko in Štefanom Sočičem, Jolan-ko Krančič, Frido Vöröš, Jasno Sukič in Sidonijo Janža.

Srečanja s Predanovčani so bila izredno prijetna in zanimiva. Spominjali so se prejšnjih *gostüvanj*, primerjali in komentirali stare slike in na njih prepoznávali starejše sovaščane, sorodnike in sosedo. Tako se je izpopolnila izredno zanimiva podoba, ne samo o tej pustni šegi, ampak tudi o odnosu domačinov do vaškega izročila in o vaški preteklosti, vse od leta 1929, ko je bilo prvo znano *borovo gostüvanje* v vasi.

Mnoga vprašanja o *borovem gostüvanju* v Predanovcih so ostala odprta, zelo zanimivo bi bilo tudi podrobneje primerjati šego v tej vasi z drugimi kraji v Prekmurju in drugod, saj je na razpolago dovolj tehtnih objav¹⁰. Vendar pa v programu ISN kratkoročno ni mesta za tako raziskavo. Zato sem strnila doslej zbrano gradivo in spoznanja v pričujočem besedilu, ki želi osvetliti predvsem družbeni pomen te šege, ki doslej še ni bil dovolj raziskan. Gre za edinstveno družabno dogajanje, v katerega organizaciji in izvedbi sodeluje vsa vas in ki daje vsem prebivalcem, ne

⁴ <http://www.puconci.si>

⁵ Peče, Miha, Ravnik, Mojca (ur.). *Borovo gostüvanje v Predanovcih*. Ljubljana: Avdiovizualni laboratorij ISN ZRC SAZU, 2002. 1 videokaseta (Beta) (60 min), barve, zvok.

⁶ Fototeka, diateka, arhiv zvočnih posnetkov in zapisov pogovorov s prebivalci, arhiv ISN ZRC SAZU.

⁷ Zahvaljujem se Video Studiu Signal, da nam je odstopil kopijo za Arhiv AVL.

⁸ Kuharič, Sašo (kamera), Ravnik, Mojca (terensko vodstvo). *Pogovor o borovem gostüvanju in pesmi vil*. Predanovci 21. 11. 2005. Ljubljana: Avdiovizualni laboratorij ISN ZRC SAZU, 2005. VHS, 183 min.

⁹ Posnetki so shranjeni v arhivu zvočnih posnetkov Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU pod oznakami: GNI M 347 in GNI M 348.

¹⁰ Glej Kuhar 1964, Eperjessy 1999 in Pšajd 2004.

glede na starost, spol ali družbeni položaj, možnost, da sodelujejo z delom, znanjem, iznajdljivostjo, umetniško nadarjenostjo ali pa se le dobro zabavajo. *Borova gostüvanja* zahtevajo sodelovanje velikega števila ljudi, kar je v današnjem času vse težje izvedljivo, zato se vse pogosteje prirejajo s pomočjo turističnih društev in v okviru projektov, s katerimi pridobijo finančno podporo. *Borovo gostüvanje* v Predanovcih leta 2002 pa je bilo še popolnoma vaška zadeva in je tudi zato vredno posebne pozornosti.

Delo je namenjeno v prvi vrsti Predanovčanom; potem ko so priredili tako lepo *gostüvanje*, so izrazili željo, da bi dobili, kar bom zbrala in me tako vzpodbudili k pisanju. Zahvaljujem se vsem, ki so mi pomagali pri zbiranju podatkov in njihovim družinam za prijazni sprejem, še posebej Jasni Sukič, Sidoniji Janža, Ireni Vlaj, Štefanu in Hedviki Sočič, Gizeli Sečko, Cvetki Čerpnjak in Štefanu Janošu, Jolanki Krančič in Fridi Vöröš. Pri pripravi fotografskega gradiva mi je s skeniranjem pomagala kolegica Stanka Drnovšek, za kar se ji iskreno zahvaljujem.

Da bi besedilo posredovalo vsaj nekaj barvitosti in vzdušja *borovega gostüvanja*, sem vnesla narečje, ki ga žal ne poznam dovolj dobro in ga tudi ne znam zapisovati. Zato je bilo potrebno celoto še temeljito lektorirati. Hvaležna sem profesorju Jožetu Ftičarju, jezikoslovcu in poznavalcu prekmurskega narečja, za prijaznost, da je sprejel to delo in mi pomagal z dragocenimi pripombami.

BOROVO GOSTÜVANJE V PREDANOVCIH

10. FEBRUARJA 2002

PRED GOSTÜVANJEM

PRIPRAVE

Sodelujejo vsi ali skoraj vsi vaščani, a nekdo mora prvi dati pobudo. V Predanovcih je bila tokrat glavna pobudnica Sidonija Janža, po domače Sidika, ki se je poročila v Predanovce, rojena pa je bila v Puževcih. Leta 1976, ko je bilo zadnje *borovo gostüvanje* v Predanovcih, je že bila v vasi, vendar takrat ni sodelovala, ker so v družini žalovali za pokojnim gospodarjem. Veliko ve o *borovih gostüvanjih* in vedno je podpirala tudi gasilstvo, kot sama pravi, ji je *sigdar*¹¹ šlo za *gasilce*, ki so s to šego zelo povezani. Gasilci v zadnjem času zaradi uredbe, ki jim je prepovedala ukvarjati se z gostinsko dejavnostjo, ne smejo več prirejati gasilskih vesellic, ki so jim prej prinesle nekaj zaslužka. Za marsikateri namen morajo nabirati prispevke po hišah. Tako so tokrat ponovno, tudi zaradi bližnje 110 letnice gasilskega društva, ustanovljenega leta 1892, vaščani razmišljali, kako bi prišli do denarja za novo kritino gasilskega doma. Rekli so si: »Zakaj ne bi zopet enkrat nekaj naredili v dobrobit vseh? In še mladi bi spoznali, kako je bilo pred tridesetimi leti.« Ena generacija je namreč že odrasla, odkar je zadnjikrat bilo *borovo gostüvanje* v vasi, tako da ga sploh ni poznala. Da bi mladi ljudje spoznali vaško izročilo in si vsaj malo predstavljali, kako se je včasih živelo, to je bil – poleg zaslužka za *gasilce* - najpomembnejši namen prireditve, vsaj za starejše vaščane.

Kot predsednica aktiva kmečkih žena v vasi je Sidika najprej sklicala sestanek v gasilskem domu. Ženske bi bile za *borovo gostüvanje*, a niso verjele, da bi si vaščani lahko vzeli čas za ogromno delo, ki bi ga bilo potrebno opraviti. Sidika pa je vztrajala in je na dvome, da jim ne bo uspelo, odgovarjala: »Kaj ne!« Od novembra 2001 je šla večkrat po vasi od hiše do hiše, spraševala, kdo bi bil za to, da naredijo *borovo gostüvanje* in kdo bi želel sodelovati. Od začetka ji je pri tem pomagal vaški predsednik Viktor Cipot.

Nekateri vaščani, ki se jim stvar še vedno ni zdela možna, so predlagali, da bi raje naredili maškarado, Sidika pa jim je odgovorila: »Bejžte z maškarado, bo samo pitje pa nič ne boš zaslužil, maškarado vsaka vés ma.

¹¹ sigdar = vsikdar; vedno, vselej (Novak 1996: 132)

Idémo na borovo gostüvanje!« Skupinica, ki je bila za to, da se stvar izvede, je počasi rasla. V treh mesecih so se večkrat oglasili pri posameznih hišah, kjer so še oklevali in čakali, kako se bo odločil sosed. »Če bo on šel, bom tudi jaz šel.« Do zadnjega se ni vedelo, koliko jih bo. Vendar pa se jih je dovolj kmalu nabralo toliko, da so lahko pričeli s pripravami.

Razdelili so si delovne naloge. Med drugim so želeli izvedeti več tudi o izviru, razvoju in razprostranjenosti te šege. Jasna Sukič se je napotila v muzej in v knjižnico in ostalim pripovedovala, kaj sta o *borovem gostüvanju* napisala Niko Kuret v *Maskah slovenskih pokrajin* (Kuret 1984) in v *Prazničnem letu Slovencev* (Kuret 1989) in Slavko Ciglencečki v članku o sledovih prežitkov Kibelinega kulta v reviji *Gea* (Ciglencečki 2002).

Za izdelavo zamisli celotne prireditve so se veliko pogovarjali. Mnogi so menili, da današnja *borova gostüvanja* niso več kulturni dogodki, kot so bila včasih in da je v njih preveč novih dodatkov, predvsem pa nasilja. Zato so si prizadevali, da bi bilo njihovo čim bolj izvirno in so za nasvete spraševali najstarejše vaščane. Na sestanke je prihajalo vedno več ljudi, za prvimi so prišli družinski člani in se z dobro voljo vključili v delo. Ni pa jih bilo dovolj za ustrezno zasedbo vseh likov. Nekatere like odraslih so prevzeli otroci (npr. *bóhoc*, *pónvar*). Pomagali so tudi vaščani, ki ne živijo več v vasi. »Mi smo vse, kar je ven poročeno, nazaj notri spravili.«

Razdelili so si like in vloge in si pomagali priskrbeti vse potrebno - obleke, pokrivala, okraske, dodatke (*vítanek* in torbo za *túrbaša*, šopke za *posválbice* in *družbane*, klobuk za *pozvačína*, itd.) Prinesli so predmete s seboj in spraševali: »*To léjko*¹² *mam, to léjko mam?*« Ženske so tri mesece delale rože iz krep papirja (listke premažejo z lojem, da stojijo) za *pozvačínov* klobuk, za šopke, kajti na *gostüvanju* mora biti vse v rožah. Obleke so zašile ženske same ali dale sešit šivilji. Povrhu vsega je treba imeti na skrivaj pripravljenih več stvari dvojno, za primer, da bi jih tatovom uspele ukrasti (obleke, pokrivala, napisani govori).

Za prireditev so napravili nekakšen protokol, vodstvo pa zaupali nadarjenemu govorniku, ki je imel tudi vlogo *fiškáliša*, advokata, da je pojasnjeval in napovedoval dogajanje. Večer prej so se vsi zbrali in postorili še zadnje podrobnosti.

K uspešnim pripravam v tako kratkem času je po mnenju vaščanov veliko pripomoglo dejstvo, da so v vasi skoraj vsi člani Gasilskega društva, vajeni sodelovanja in da jim je bilo vsem do tega, da skupaj nekaj naredijo za vas.

¹² *léjko* = lahko (Novak 1996: 70)

HRANA, PIJAČA

Značilni so *pogáče*, potica in *króflini*, krofi; pravijo, da brez njih ni pusta. Podarilo jim jih je podjetje Mlinopek iz Murske Sobote. Torto je spekla *starešinojca* Jasna Sukič. To leto je bilo prvikrat tudi pecivo, ki so ga spekle vaščanke.

Kamion s kuhinjo in šankom so peljali v gozd pred začetkom prireditve.

Včasih je Gasilsko društvo skrbelo za prodajo hrane in pijače, sedaj pa je treba imeti za to dovoljenje. Zato je skrb za kuhinjo prevzel vaščan, ki je mesar po poklicu in ima dovoljenje, imel je nekaj pomočnikov. Kuhali so klobase. Zjutraj so v gozdu vsem ponudili *króflino* in žganje. *Pogáče* in pecivo pa so *Ciganice* cel dan ponujale.

Po vino so vedno hodili na Štajersko, *Štajer*, zadnja leta se je šlo v Kapelsko klet, ki je bila to leto sponzor in jim je vino dala zastoj.

MUZIKA

Pihalni orkester iz Bakovec je igral v vasi in v gozdu. O sporedu se vnaprej niso pogovarjali, vse je šlo spontano. Godec harmonikar Alojz Pustotnik iz Strukovec, ki je tudi igral v gozdu, je samouk, pred kratkim se je začel učiti, ne zna jih veliko, a je bil vseeno dober.

Na večerni zabavi pa je igral »Duo freiton« - harmonikar Marjan Borovnjak iz Predanovec s kitaristom Francem Roganom z Veščice.

LIKI, VLOGE, RAZDELITEV DEL

Prireditelji so do konca januarja natipkali seznam z naslovom *Predanovci, Borovo gostüvanje, Razdelitev del*. Na njem je bilo 95 oseb. Vendar je pozneje prišlo še do številnih sprememb.

Končno je bila razdelitev likov in vlog naslednja:

andželér (inženir) - Viktor Cipot

Imel je *rešpetér* (daljnogled, teodolit), pomagali so mu *mérar* in pomočnika, ki so označevali pot. (sl. 11)

birówa (sodnika)¹³ – Drago Gomboc in Milan Čahuk

Bila sta dva. (sl. 45)

¹³ *biróuf* = sodnik, iz madž. *biró*; *biróvija* = sodišče (Novak 1996: 21)

bóhoc – Erik Balažic

Bóhoc je lik, ki razveseljuje, poskakuje; ima pobarvane svinjske mehurje, *mejírje*, z njimi malo potolče koga po glavi. Na hrbtu ima napis *Vseeno mi je*. (sl. 41)

borova kújnja na Krčojni, küar, küarce (borova kuhinja, kuhar, kuharice)

– Terezija Bertalanič, Vijola Bertalanič, Cvetka Čerpnjak, Marjan Čerpnjak, Brigita Fajs, Jože Fajs, Marta Fajs, Olga Jakoša, Franc Korpič, Tibor Novak, Boštjan Puhan, Irena Puhan, Darko Rogač, Vojko Šiftar, Franc Škrilec, Kamila Škrilec, Tanja Škrlak, Renato Tratnjek, Johan Zrim. (sl. 27, 28, 29, 30)

bóšnjak – Janez Antonin

Prodajal je kramo, ki jo je nosil spredaj, naloženo v lesen predal, obešen okrog vratu. (sl. 40)

brúsač - Črešnjovnjak Milan

Imel je *brüs, doma napravljeni, starinski, indašnji*¹⁴. Sposodili so si ga iz Križevca. Pomagač je pomagal goniti brus. Brusita nože¹⁵. (sl. 33)

brúsačev pomagač ali pomočnik - Andrej Fajs (sl. 34)

Ciganíce (Ciganke) - Mirjana Korpič, Danica Gomboc, Samanta Herhaj, Zorica Šparaš, Sabina Sočič, Edita Car, Zdenka Glogovac, Angela Pok delijo pecivo, Hermina Forjanič vleče medveda, Jožica Bertalanič *šloga iz kart*, Darja Cigut ima *fótiva*¹⁶ (sl. 5 – sedijo v drugi vrsti od *túrbaša* proti desni: Zorica Nemeč, Majda Cipot, Danica Gomboc, *máte pa ne dáte, Máriška*, Darja Cigut; 38, 39, 37, 16)

dami, grofovski dami – Sladžana Čerpnjak, Mirjana Kutoš

Oblečene so gosposko, s pahljačami, bile so tudi na starih *gostüvanjih*. (sl. 2)

*deklíne, ka so koríne*¹⁷ *gor pikale* (pripenjale šopke) – Tjaša Škerlak, Nuša Pintarič, Danijela Gomboc. (sl. 4 - stojijo od leve v četrti vrsti)

¹⁴ *indašnji* = nekdanji, starinski (Novak 1996: 54)

¹⁵ Hodili so po vaseh, *brüs potiskali pred seboj, tudi piskre, modle krpali. To so bili Cigani iz sosednjih vasi. To so takši ezermestri* (ezer = madž. tisoč) *kak pravijo pri nas, ki vse zna napraviti. Takšo je v resnici bilo, tega se spominjamo.*

¹⁶ *fótiv* = nezakonski otrok (Novak 2006: 88)

¹⁷ Kuret navaja, da v slovenskem Porabju, če se v vasi »od prosinca do fášenka nihče ni oženil« vlečejo bor (»baur«) in pripravijo vaško »gostivanje« in da »deklina« in »puob«, ki vlečeta bor po vasi, nosita »korine« (svatovske šopke). (Kuret, 1989: 24)

detektiva - Simon Škrilec, Franc Forjanič
Sta v civilu, sodelujeta s sodiščem. (sl. 25)

dóktori (zdravniki ali/in medicinske sestre) - Jože Janža, Vesna Matko,
Andreja Vlaj, Mateja Vlaj
Nudijo prvo pomoč, že na poti iz vasi v gozd ustavljajo avtomobile in
pobirajo denar. (sl. 19, 32)

*drüžbana*¹⁸ (druga) - Darko Rogač, Dušan Rogač
Ženinova spremljevalca. (sl. 13)

džágra (lovca) - Štefan Bertalanič in Roman Janža
Sta dva lovca, eden mora biti ves čas z vilami, da jih varuje. (sl. 48)

*fiskális*¹⁹ (odvetnik) - Vitomir Fujs (tudi vodja) (sl. 45)

frizerki - Slavica Tratnjek, Darinka Fujs (sl. 35)

góslar (godec) - Alojz Pustotnik iz Strukovec (sl. 43)

kélnar – Boštjan Puhan (sl. 39)

klónja (zapor) - Slavko Sapač, Štefan Horvat
Zapirata lopove, stražita, da ne pobegnejo in jih spuščata ven (sl. 46)

logár (gozdar) - Karel Kocen
Meri drevesa v gozdu in izbira bor. (sl. 42)

Máriška (hči v igri) – Sabina Sočić (sl. 5 - Na skupinski sliki sedi v drugi
vrsti tretja z desne; 6)

maš pa ne daš ali *máte pa ne dáte* - Franc Slamar
Namazan po obrazu, z rdečimi lici in našminkan, na hrbtu in spredaj
napis *Mate, pa date*, pobira denar s pušico (sl. 5 - sedi v drugi vrsti
četrti z desne; 20, 21, 22)

mati (mati v igri) - Hedvika Sočić
Ima vlogo v igrici in je ves čas s *svádbo* (4 - na skupinski sliki stoji v
tretji vrsti levi ob očetu; 6, 56)

¹⁸ *drüžban* = drug pri poroki (Novak 1996: 36)

¹⁹ *fiskális* = advokat, odvetnik, iz stnem. in madž. *fiskális* (lat.) (Novak 1996: 40)

medved - Srečko Slamar

Vodi ga *Ciganica*. Edino medved in vrag imata masko (sl. 37)

mérar s pomočnikoma – Jože Herbjaj, Erik Janža, Tadej Cipot

Mérar je meril zemljo s *kládo*, šestilom, pomočnika sta z vozičkom vozila količke, jih zabijala v zemljo in tako označevala pot. (sl. 12)

mežnar – Herman Forjanič

Novejši lik, na prejšnjih *borovih gostüvanjih* ga ni bilo. (sl. 4 - stoji v tretji vrsti desno od očeta)

mladožéneec - Aleš Benkič (sl. 4 - sedi na sredini druge vrste levo ob *snéji*; 56)

óča - Franc Kuzma (sl. 4 - stoji v tretji vrsti desno od matere; 56)

pónvar (piskrovez) – Denis Korpič

Mlad fant, s klobukom na glavi. Krpa lonce, *piskre*. (sl. 3 - sedi v drugi vrsti drugi z leve)

*pop*²⁰ – Tomislav Hibler

Z njim je bil mežnar (nejasen lik, novejši). *Pop* je bral svoje govore iz knjige, oblečene v rdeč žamet. Knjigo hranijo pri Vlajevih (Irena Vlaj, št. 4a). *Popa* brani vrag. (sl. 3 - stoji v tretji vrsti desno od očeta; 50, 55)

(*po*)*sválbici*²¹ (družici) – Maja Janža, Martina Korpič

Nevestini spremljevalki. (sl. 13)

pozvačina (vabivca) - Ernest Šparaš, Zoran Škerlak

Imata klobuka iz lepenke s papirnatimi rožami. Vabita na *gostüvanje*, v sprevedu in gozdu pazita na *snéjo*. (sl. 14)

púcar (čistilec čevljev) - Tarik Matko

Čistil je čevlje, s seboj je nosil škatlo z napisom *Delam dobro pa hitro*,

²⁰ *Pop* rečejo duhovniku na splošno, *fárar* pa evangeličanskemu župniku. V *borovem gostüvanju* je nastopal *fárar*, ki je bil tako tudi oblečen, vendar pa se v zadnjem času, tudi zato, da bi napravili šego skupno vsem prebivalcem, tako evangeličanom kot katolikom, pojavljata oba ali samo eden v neprepoznavnem oblačilu. Lik, ki je šegi dajal evangeličansko obeležje, je po mnenju starejših vaščanov s tem izgubil nekdanji pomen, beseda *fárar* pa tone v pozabo.

²¹ *posvárbica* = družica (iz posvátbica), spremljevalka ženina in neveste (Novak 1996: 105) Tudi Helena Ložar – Podlogar navaja za nevestino spremljevalko izraz *sva(l)bica*. (1973: 123)

postavil jo je na tla, da je stranka nanjo naslonila nogo. (sl. 4 - čepi v prvi vrsti tretji z leve)

*pütar*²² (perutninar) – Aleksander Küzmič

Na hrbtu nosi *püto*, kletko z golobom in kuhanimi jajci. (sl. 23)

*róuraša*²³ (dimnikarja) – Robi Kocen, Jernej Janža (sl. 4 – čepita v prvi vrsti z leve)

sekača – Štefan Janža, Dušan Slamar (sl. 42)

slíkar (fotograf) - Boris Domjan

Fotografira s starim aparatom na stojalu. (sl. 36)

snéja (nevesta) - Nataša Horvat (sl. 4 - sedi na sredini druge vrste levo ob *mladožéncu*; 56, 59, 60)

starešínjca, starešica, stršica (starešica) - Jasna Sukič

Nosi torto, ta je največkrat *sírna pogáča* (iz *síra*²⁴) ali premazan kruh, kajti torto lopovi želijo ukrasti. Tokrat je bila torta prava, *starešínjca* jo je sama spekla. Lopovi pa se je vseeno niso polastili, češ: »*Püsti torto, tak ni prava!*« (sl. 4 - sedi na sredini druge vrste levo od *mladožénca*; 7, 57, 66)

stršína (starešina) - Jože Sukič (sl. 4 - sedi na sredini druge vrste desno od *snéje*; 7, 57, 66)

túrbaša - Branko Nemeč, Milan Bertalaníč

Hodita na čelu spreveda, vsak nese v rokah *túrbo*, torbo ali culico, v njej *vrtanek*²⁵ in vino - to in denar, *péneze*²⁶ sta dala na vhodu v gozd, da so jih spustili naprej (sl. 4 - Branko Nemeč sedi levo od *starešínjce*, Milan Bertalaníč desno od *stršíne*; 25)

vertínja – Sidonija Janža

Ob vodji je skrbela za to, da je vse potekalo v redu (sl. 10, 59)

²² Včasih je bil skoraj v vsaki vasi, kupoval je jajca, kokoši, piščance, goske, race in jih naprej prodajal, nosil jih je peš ali vozil s kolesom po vaseh, še do šestdesetih let.

²³ *róuraš* = dimnikar (Novak 1996: 128)

²⁴ *sír* = sir; oljne pogače (pri stiskanju bučnic), tropine, prga (Novak 1996: 132)

²⁵ *vrtanik, vrtanek* (Prekm.), *v(è)rtanj* (Dol., B. kr.), obredni kruh; iz treh kit spletena okrogla pšenična pogača v obliki kolesa. (Ložar – Podlogar 2004)

²⁶ *péinez* = denar (Novak 1996: 95)

voglednik (v igri) – Bojan Čerpnjak (sl. 7)

vile²⁷ – Sandra Nemec, Nuša Cipot, Nuša Kutoša, Valentina Kocen, Nina Škerlak, Sonja Sukič, Tanja Sukič

Deklice, pred vhodom v gozd so zapele pesmico. (sl. 3 - čepijo v prvi vrsti od leve Sandra Nemec, Nuša Cipot, Nuša Kutoša (vmes sta *mérarja*), Valentina Kocen, Nina Škerlak, v tretji vrsti desno od *drüžbana* stojita Sonja in Tanja Sukič; 1, 26)

vodja – Vitomir Fujs (tudi *fiškališ*)

Vodi, napoveduje, usmerja dogajanje (sl. 9) Del te sicer moške vloge je prevzela tudi Sidonija Janža kot gospodinja, *vertínja*.

vraga – Štefan Herbaj, Branko Ločnikar

Morata biti dva, da stražita *popa*, vrh bora in *snéjo*, biti morata povsod, kjer se kaj dogaja, da naredita red. Vrag ima, poleg medveda, edini masko. (sl. 4 - Štefan Herbaj je v peti vrsti levo od *pozvačina*, Branko Ločnikar v zadnji vrsti na sredini; 47)

žandárji (policaji) - Vili Zorko, Robi Šparaš, Matej Cigut, Tomaž Poredoš, Sašo Čahuk, Ervin Car, Simon Domjan, Slavko Sapač, Vlado Fajs, Janko Kulič, Martin Kulič, Simon Obal, Boštjan Jakiša, Štefan Horvat, Darko Kutoša, Štefan Horvat, Milan Marin, Srečko Temlin, Bojan Vurcer.

Nosijo prave stare uniforme, izposodili so si jih v Puževcih, kjer so jih tudi imeli na njihovem *borovem gostüvanju*. Nekaj jih ima tudi gasilske uniforme. (sl. 3 - stojijo na desni strani, največ v zadnji vrsti; 21, 49)

Vaščani, ki niso imeli določenih vlog, so pomagali pri vseh delih, ki jih je bilo potrebno opraviti pred, med in po *gostüvanju*, tako da lahko mirno zapišemo, da je, razen najmlajših in najstarejših, sodelovala vsa vas.

VABLJENJE

Na *borovo gostüvanje* so povabili vaščane sosednjih vasi, ki sodijo v isto občino ali gasilski sektor (sektorji se spreminjajo) in od koder so Predanovčane tudi že vabili na *gostüvanja*. Tako deluje medsebojna podpora

²⁷ Pred 2. svetovno vojno vil na *gostüvanjih* še ni bilo. Na vaških prireditvah je nekaj deklet pelo, kot vile so se pojavile na *gostüvanju*, ko so začeli hoditi v Ptuj. Po mnenju nekaterih so vile nastale prav v tej vasi.

med vasmi, saj so povsod zadovoljni, če so povabljeni, ker lahko naslednjič vabijo oni. Pri vabljenju se namreč zbere največji del dohodka.

Vabit se gre v skupinah, v vsaki naj bi jih bilo pet – *pozvačína* (napravljena manj praznično kot za *gostüvanje*, na glavi imata navaden klobuk, s pisanim trakom ali kako rožo), *Ciganíci* in obvezno muzikanti, *góslari*, harmonikar ali trobentar. *Ciganíce* imajo ropotuljice, mora biti vriskanje in petje, da se sliši, da se nekaj dogaja. Hodijo od hiše do hiše in pobirajo prispevke. Zraven morajo iti tudi starejši ljudje, ki poznajo vasi, da najdejo vse hiše v dolgih, raztresenih vaseh. Na cesti se ustavlja avtomobile, *Ciganíca* meče karte. V Predanovcih niso imeli dovolj ljudi, tako da so bili v skupinah tudi samo po trije, *pozvačín*, *Ciganíca*, *góslar* (med njimi sta bila Marjan Borovnjak iz Predanovec in Alojz Pustostnik iz Strukovec, ki sta godla tudi na *gostüvanju*).

Včasih so hodili vabit tudi med tednom, dobivali pa so jajca, mast in moko (ki je bila različna, saj je vsaka hiša imela svojo vrsto moke, zato so jo zamenjali v mlinu za eno samo vrsto, da so jo imeli za peko *króflin*ov in *pogáč*). Sedaj so vabili samo ob koncu tedna, od zgodaj zjutraj do poznega večera. Vse so opravili v dveh vikendih, ljudje pa so jim darovali denarne prispevke. S seboj so imeli pijačo in bonbončke, da so jih dajali otrokom.

V hišah so pozdravili: »*Dober den!*« in oddali vabilo:

Pozvanje!

»Borovo gostüvanje«

Predanovci 2002

Pozvanje!

POZAVAMO VAS NA »BOROVO GOSTÜVANJE«, NA ŠTEROM TA SE ZDAVALA BOROVNJAK GÜRKO IN ŠKÜFNJEK²⁸ MARIŠKA. CELA CEREMONIJA DE SE ZAČNOLA 10. 2. 2002 OB 8 VÖRE VGOJNO NA S TRNJON ZARAŠČENOJ KRČOJNI.

PRIDITE SI ŠTERI STE OD GLEŽNJA VEKŠE, S PUNIMI MOŠNJAMI IN HITRIMI PETAMI. NA TEŠČE KA DE ZA GUT²⁹ PA ŽELODEC PRESKRBLENO. GOSTÜVANSKI ODBOR PREDANOVCI.³⁰

Povedali so še: "Naša mladina je bila, moram vam povedati, preveč manjárna³¹, nej se je oženila zda smo se pa namenili ka idemo v lóug pa to napravimo pa vaše prispefke prosimo če nam malo pomorete, pole pa vas vabimo na borovo gostüvanje na Krčojni tega pa tega dne." ali "Mamo velko nevalo, ka se nihče ne šče oženiti, nej, pa zdaj bomo mogli napraviti borovo

²⁸ *šküifka* = storž (smrekov, borov) (Novak 1996: 147)

²⁹ *gút* = golt, grlo (Novak 1996: 50)

³⁰ Prepis besedila na vabilu.

³¹ *manjären* = len (Novak 1996: 73)

gostüvanje.” Domačini so odgovarjali: “*Ja, dobro je, dobro, samo hodte notri*” in jih povabili v hišo in postregli z jedačo in pijačo. Pri vsaki hiši so dali denarni prispevek, vsak po svoji možnosti, a o višini prispevka se navadno izve (v vasi s 40 hišnimi številkami so dobili približno 300 000 Sit). Neka ženska jih je pričakala sama pred hišo, rekla je, da ne more dati niti *jurja*³², tisočaka, a so jo pomirili, da ne zahtevajo ničesar in da jim že to nekaj pomeni, da jih je počakala. Pravijo, da so v bolj revnih vaseh dobili največ. Prispevke so zapisovali in po koncu vsakega takega obhoda naredili zapisnik.

Za vabljenje je potrebno pridobiti dovoljenje upravne enote v Murski Soboti. Predanovčani so leta 2002 dobili dovoljenje oz. pobirali so prispevke v naslednjih vaseh: Markišavci, Polana, Brezovci, Gorica, Šalamenci, Zenkovci, Beznovci, Strukovci, Puževci, Lemerje, Vaneča, Pucunci³³, morali so oddati poročilo o zbranih sredstvih in njihovi porabi. Prireditve so zavarovali pri zavarovalnici Triglav.

³² *júr* = ‘tisočak’. V kraljevini Jugoslaviji je bil na bankovcu za tisoč dinarjev upodobljen sv. Jurij. Poimenovanje je preživelo tudi v prejšnji državi, čeprav so bili na tisočakih upodobljeni drugi liki in se preneslo na bankovec za tisoč tolarjev. (Snoj 1997: 205)

³³ Odločba za zbiranje prostovoljnih prispevkov št. 222-20/01-110 z dne 27.12.2001, Republika Slovenija Upravna enota Murska Sobota Oddelek za občo upravo, druge upravne naloge in skupne zadeve, Kardoševa ul. 2, 9000 Murska Sobota; v njej so z imeni navedeni tudi vodje skupin.

BOROVO GOSTÜVANJE

ZAČETEK

Začetek so napovedali za ob 8h, ker pa je deževalo, so počakali do 10h, ko se je vreme izboljšalo. V Gasilskem domu se je zbralo veliko ljudi, pripravljali so se za *svádbo*³⁴, ženske so zlagale pecivo, *pogáče* in *króflíne* v košare in škatle, nekateri so popravljali podrobnosti na oblačilih in šminki, moški so zvrnili kozarček, zunaj pa so se skupine vaščanov in obiskovalcev pozdravljale in pomenkovale, nekateri liki *svádbe* so že nastopali (sl. 1, 2).

Ciganíce so že nosile *korbe*, košare dobrot, ki so jih napekle vaške gospodinje in jih ponujale vsem. *Máte pa ne dáte* je že začel s pobiranjem prispevkov, tako da je ljudem molil palico s pušico na koncu in ponavljal: *Máte, máte pa ne dáte!* in *Máte pa dáte!* Pripeljali so se tudi policaji in se iz avta zapletli s čakajočimi, med njimi je bil tudi našemljen policaj, v šaljiv pogovor. Na parkirišču ob gasilskem domu so se zbrali traktorji z okrašenimi, naloženimi prikolicami, tudi velika prikolica s kuhinjo,

1 Čakanje na začetek, spredaj *Ciganíce* in vile..

³⁴ *svádba* = svatje, spremstvo ženina in neveste (Novak 1996: 143)

2 Dami sta se postavljali pred Gasilskim domom.

odpeljali so se v gozd že pred začetkom. Z njih so pozneje stregli hrano in pijačo. Tudi sodišče je imelo svojo prikolico z napisoma *birovija* in *Cenik kolekov: Borova igla 1 EUR, Borova smola 3 EUR, Borov pen*³⁵ *5 EUR, Kolek rešenja 10 EUR*³⁶. Manjša in z vejevjem in barvnimi trakovi okrašena prikolica je bila pripravljena, da bo peljala *popa*.

Vodja *gostüvanja*, ki je bil tudi *fiškáliš*, je po megafonu pozdravljal in nagovarjal *svádbo*, napovedoval in komentiral dogajanje.

SKUPINSKA SLIKA

Najprej so se vsi zbrali za slikanje pred gasilskim domom. Iz doma so prinesli klopi. Razvrščanje za sliko je bilo zanimivo za opazovalce, fotografe in snemalce (med njimi je opazno sodeloval fotograf Feri Hochstätter iz Murske Sobote, ki so ga povabili prireditelji in ki je slikal že prejšnja *gostüvanja* v Predanovcih; domačini pravijo, da je vedel, kako se je treba razporediti na sliki). V prvi vrsti so čepeli otroci, v drugi vrsti so sedeli, za njimi pa stali na klopeh.

Seznam likov na skupinski sliki:

Prva vrsta: *róuraša* (ki sta se med slikanjem presedla v drugo vrsto), *púcar*, vili, *mérarjeva* pomočnika, vili;

Druga vrsta: *róuraš*, *pónvar*, *bóhoc*, frančiškan, nuni, *túrbaš*, *starešinojca* s

³⁵ *pén* = štor (Novak 1996: 96)

³⁶ Smo v času pred 1. 1. 2007, ko je bil v Sloveniji uveden evro.

3 Skupinska slika.

torto, Gürko ali mladožéneec, snéja, stršína, túrbaš, Ciganíce, maš pa ne daš, Máriška, Ciganíca z otrokom, Ciganíca, Irena Vlaj, bóšnjak, küarca;

Tretja vrsta: medved, Ciganíca, küarce, družban, posválbica, andželér, mati, óča, mežnar, posválbica, vila, dami, kélnar, sekača, policaj, küarca;

Četrta vrsta: deklíne, ka so koríne gor pikale, džágr, Ciganíca šlógarca, džágr, doktor in tri medicinske sestre, pop, küar, štiri küarce, Ciganíca, žandárji;

Peta vrsta: kélnarja Jože Fajs, Izidor Balažic, vrag (moral bi spodaj ležati),

4 Levi del skupinske slike.

5 Osrednji del skupinske slike.

pozvačín, biróuf, fiškáliš, biróuf, küar, Ciganica z otrokom, Ciganice, pozvačín, žandárji;

Šesta vrsta: *v künji mesar, küar, šofer, ki je vozil traktor, vrag, žandárji.*
(sl. 3, 4, 5)

MUZIKA IN PREDSEDNIKOV GOVOR, *GUČ*

Pihalni orkester, *borova banda* iz Bakovec je igrala v vasi in v gozdu do popoldneva. Po slikanju jo je vodja pozval, *da za začetek eno odšpila*. Začeli so z melodijo pesmi »Ne hodi za mano, ne boš me dobil«, naslednja je bila »Dekle, zakaj tajiš?« Nekateri godbeniki so bili tudi pustno našemljeni, eden si je nadel lasuljo, drugi svetleč moder cilinder, tretji papirna očala, eden je bil pajac v širokih rdečih hlačah ali košu z balonom, z velikim rdečim nosom. (sl. 8)

Sledil je govor, *guč* vaškega predsednika Viktorja Cipota. Pozdravil je, izrazil je zadovoljstvo ob velikem številu zbranih, povedal je, da bo dohodek šel za obnovo gasilskega doma in vsem je zaželel dobro počutje na *borovem gostüvanju* in da bi odnesli lepe spomine nanj.

IGRA

Igro je vodja napovedal kot uvod v *borovo gostüvanje*. Res je zelo pomembna, saj je *borovo gostüvanje* posledica dogajanja v igri in bi brez nje

sploh ne bilo razumljivo. V njej gre namreč za neuspeh poskus vsiljene poroke, ko hoče oče hčerko poročiti z bogatim snubcem, ona pa tega noče, ker ima rada drugega, revnega in se hoče poročiti z njim, tega pa oče ne dovoli. Vse je že pripravljeno, dobrote so spečene, muzikanti so prišli, tudi ljudje so se zbrali. Svatbe ne morejo odpovedati, zato se odločijo, da bodo pač imeli *borovo gostüvanje*.

Besedilo za igro je napisala Sidonija Janža po spominu in ob pomoči Kalmana Kerčmarja, ki je bil *oča* na dveh prejšnjih *gostüvanjih*. Staro igro so namreč imeli za izgubljeno, dokler se ni našla v arhivu ptujskega karnevala, ki ga hrani Pokrajinski muzej Ptuj.³⁷

Igro so zaigrali pred gasilskim domom. Za sceno so postavili pogrnjeno mizo s pijačo, kozarci, na okno gasilskega doma so pritrdili prte z napisi (npr.: Dobrodošli mili gosti!), ki so priljubljen kuhinjski stenski okras. Igra se je začela s prizorom, ko mati lušči kuruzo, *kúkurco*, *oča* brusi orodje na *rezátki stolíci*, klopi, *Máriška* bere knjigo. (Ob robu prizorišča je kot šepetalka z besedilom v rokah sedela Irena Vljaj, ki je vodila vaje za igro.)

Borovo gostüvanje

STAREŠINA: *Dober den vam bog daj!*

OČA: *Bog daj, bog. Prestopita prag in bojta pozdravljena v mojej izi. Ka vaj je se prineslo?*

STAREŠINA: *Müva sva s kanionske z medon pa mlekon tekoče dežeze. Čüla sva, ka vi mate lepo, mlado teličko koddaji. Pa sva prišla, če bi se za njo pogodili.*

MATI: *Ja, mamó mi fajno teličko. Lejpa je, vrla je, gej rada, pigej rada, pojbe rada ma. Noo, za delo sva jo nej glyj cuj gnala, ka sva müva lejko ešče samiva fcinola. To de se pa ešče nafčila. Ka pa mislita za erbijo? Velko pa globoko mošnjej pejnez ma.*

HČI: *Hej, hej, mene pa nika ne pitate! Ges toga voglenika³⁸ nemo mejla. Ges man dosta lepših pa bokših pojbov, s šterimi me nede sron živeti.*

OČA: *Ka maš tij cuj gučati? Če sen ges pravo ka ga moreš zejti, ga moreš zejti! Njemi moreš biti podložna do smrti. Kama pa pridemo, če de sakši ravno pri kuči.*

HČI: *Ooo, oča, to pa nika nede. To nemo napravila! Rajši iden z domi, cilo v smrt je bokše iti, kak pa toga püklavoga kmeta zejti. Nemo ga mejla pa konec! (odide)*

STAREŠINA: *Vidiva, ka je vašoj čeri to nej vola. Müva ideva inan iskat*

³⁷ Zahvaljujem se etnologu Andreju Brencetu iz Pokrajinskega muzeja Ptuj, da je posredoval kopijo gradiva za 1967 in 1976, ki se nanaša na Predanovce. V njem je bilo tudi staro besedilo igre, kopija se hrani v spominski sobi v Gasilskem domu v Predanovcih.

³⁸ Verjetno je mišljeno *voglednika*; *voglednik* = snubec, oglednik (Novak 1996: 167).

snejo. Etan Šküfnjekova Rozika ma lejpo čer, ešče lepšo od vaše, pa kak rada dela. Mošnja je trikrat vekša kak vaš. Odi Pištek, ideva.

MATI: Vejpa nikan včasi nejta. Počakajta, ka vama malo reber sküjan, ka ta malo güžine mela. Ešče si malo pogučimo, pa si mogoče naša Mariška ešče premisli.

STAREŠINA: Nej, nej, neva čakala. Müva ideva. Pa zbogon. Vij svojo čer samo mejte. Že najdeva baukšo. Sakšemi žakli se krpa najde. Pa naš Pištek tuj svojo najde. Naj vrag zeme vašo babo! (odideta)

DEKLA: Vert, vert, znate ka? Tisti Gürko pa sosed ideta k van.

MATI: Ka njiva pa vrag se nesej. Ka pa njiva šcejta. Vejpa zaj nega nikšega dela. Pa snega tuj nega, ka bi ga metala.

DEKLA: Vert, tisti Gürko rad ma našo Mariško. Pa znonkar ideta vogledi. Ka te pa zaj delali? Znate vert, ge bi tuj tak napravila. Ka pomaga bogastvo, če lübezni nega.

OČA: Mukni tij norčasta dekla. Ka misliš, ka de sakši norc pri kuči ravno. Tü san ges vert, pa pika.

MATI: No, no, tak znan, ka ges nikše rejči tü neman, če glyj delan kak güneec. Tri lejta san gosi krmila, ka san njej blazine spravila. Svinjo že tuj krejdi man. Somo vaj somara moren poslüšati, kak se s pojbov norca delata.

OČA: Tuj boj, ka sta že tü.

SOSED: Dober den van bog daj.

OČA: Ka vaj vrag tü nosi? Ka šcejta?

SOSED: Oča, po velkon posli odiva. Vidite sami, ka van fašenek kraji ide. Pa se bogin, ka našemi Pišteki pa vašoj Mariški pa vujde. To je že

6 Óča, Mariška, mati, stršina in Gürko.

7 Po igri: stršica, stršina, voglednik.

sramota za vas pa za cejlo vejs. Ka če bi njiva, müva vküper oženila? Po našoj navadi moren najprlej vas pijtati, ka mate vij cuj povedati, če ste za tau, ka se zemeta, pa sta si žitka par do smrti. Radiva se mata že dolgo. Penez rejsan nema, ma pa delovne rokej, pa si s ten pejneze pa poštenje spravi.

OČA: To pa ges nikak nemren dovoliti. To nikak nej.

GÜRKO: Čüjte oča, ne bojte takši. Z Mariško se trnok radiva mava. Srečniva šcejva biti pa na pomoč van pa cejloj vašoj rodbini. Rad delan na pouli pa v štali. Samiva va si bogastvo spravlala. Neščeva biti nikomi na rbti.

OČA: Nej, to je moja zadnja rejč.

GÜRKO: Če pa neščete, pa ideva inan. Bog vam naj da srečo. Pa zbogon. (šcej oditi)

BRANKO: (pijen) Miška, ka si pa ti napravo, ka si nej Mariške dau. Kakši lejpi pojev je, pa vrli. Če bi on tü delo, bi na sakše okno pet krav vö gledalo, ka od svinj niti ne gučín. Če bi ges bil na tvojon mesti, bi jo njemi včasi ta dao. Joy, joy, Miška, Miška, koma si mislo. Furt san pravo, ka človek pri čednoj pameti, sigdar noro vö opodi.

Če je pa že tak, te naj bo. Te mo pa meli Borovo gostüvanje, pa našega mla-doženca z borovov snejov oženimo. Tü de lejko poleg cejla vejs. Plejsali pa ejvali mo si, pa dobro geli, pa ešče, hk, mo lejko dosta pili. To de lüšno! Lidgej, ka ste že vsi vküper, včasik idemo v log, ka to kak najprlej vrejđ zememo.³⁹

(sl. 6, 7)

³⁹ Prepis tipkanega izvirnika, ki se hrani v spominski sobi v Gasilskem domu.

Godba je zaigrala valček, pari so zaplesali in vriskali, med njimi tudi mladožéneec s snéjo, vodja je bil navdušen: “Zaplešimo, oblake razženimo!” Ko so prenehali plesati, pa je napovedal odhod: “Naši andželéri so že šli na delo, pripravimo se, da bomo šli za njimi. Ódimo po poti naših andželérof!”

8 Borova banda igra pred Gasilskim domom.

IZ VASI DO GOZDA

Vodja je po mikrofону povabil *svádbo*, da se je razvrstila v sprevod (sl. 9, 10) in napovedal vrstni red, *andželér* je pogledal skozi daljnogled, *rešpetér*, določil smer in sprevod se je premaknil. Pomembno je, da se vse odvija na vaškem zemljišču, *határu*⁴⁰, sprevod ne sme prestopiti njegovih mej, zato gredo spredaj *andželér* in njegovi pomočniki. (sl. 10, 11, 12)

V sprevodu so po vrsti šli: *túrbaške* (= *túrbaša*), ki skrbita za prosto pot povorke; *pozvačina*; *posválbici* in *drúžbana*, ki vlečejo voz, o njem je vodja rekel, da je *vóuzek za našo snéjo, če jo seveda najdemo*; pomagajo jim *žandárji*; *brüsač* s pomočnikom; godba; *snéja, mladožéneec*; *žandár*; *mati, óča*; starešina in *starešinojca*; *žandárji, biróuf*, *dami, Ciganíce*, med

⁴⁰ *határ* = meja, ozemlje ene vasi (Novak 1996: 52)

njimi ena z otrokom, ena z medvedom; doktor, medicinske sestre, med njimi *borova sestra* in *škiufnjekova sestra*; nuni in duhovnik, vrag (drugi vrag ni bil v sprevodu, ker je pazil na *popa*), *rouraša*, *bóhoc*, *máte pa ne dáte*, *pütar*, *pücar*, *bóšnjak*, drugi vaščani in obiskovalci. (sl. 13, 14, 15, 16, 17, 18)

Vile, *džágra* in *logár* so odšli proti Krčojni takoj po slikanju, preden je povorka krenila iz vasi, saj so jo morali pričakati ob vstopu v gozd.

Vrstni red v povorki je pomemben za glavne osebe, drugi lahko hodijo, kjer se pač uvrstijo in med hojo tudi menjajo položaje v njej. *Vertínja* je sprva hodila na začetku, ob drugi strani ceste, potem se je premikala vzdolž spreveda, da bi imela pregled nad potekom stvari.

9 Vodja napoveduje razvrščanje v sprevod.

10 *Vertínja* hodi pred sprevidom in ob njem.

11 *andželér*

12 *Mévar s kládo*
in fantička, ki sta
z vozičkom vozila
količke, jih zabijala
v zemljo in tako
označevala pot.

13 Od leve družban Dušan Rogač, sválbici Maja Janža in Martina Korpič, družban Darko Rogač, pozvačtina Ernest Šparaš in Zoran Škerlak, túrbaša Branko Nemeč in Bertalanič Milan.

14 pozvačina

15 *Ciganice* v sprevodu.

16 Povorka gre mimo Vile Victoria, nekdanje Vlajeve gostilne, ki je bila staro prizorišče skupinskih slik in igre.

17 Vaščanka opazuje dogajanje.

18 Sprevod s *túrbašema* na čelu.

Ob poti so stali in opazovali vaščani, ki niso šli v gozd, starejši in majhni otroci pa izpred hiš ali skozi okna. Zaostajala sta *máte pa ne dáte*, ki je prosil za prispevke in čistilec čevljev, ki je začel delati že v vasi. Na poti iz vasi do gozda je vodja po zvočniku vodil in usmerjal sprevod skozi vas, po glavni cesti med Predanovci in Brezovci in nato desno po poljski poti proti Krčojni. Vmes se je sprevod večkrat ustavil. *Andželér* in pomočniki so merili in označevali pot z zabijanjem količkov, ki so jih vozili v vozičku.

Borova sestra, *šküfnjekova sestra*, *máte pa ne dáte* in *pütar* so ustavljali avtomobile in pobirali denar, policaji so delali red, frizerki sta frizirali, *slíkar* je fotografiral, medicinske sestre so pomagale ženski, ki ji je postalo slabo (bila je *vertínja*, ki se je nalašč vlegla na tla, ker je želela s tem upočasniti sprevod, kajti po njenem bi se moral premikati počasneje). *Andželér* je razgrnil zemljevid, tudi *túrbaša* sta se ustavila in so razpravljali, do kod je njihov *határ* in kod vodi prava pot. (sl. 19, 20, 21, 22, 23)

Pop bi tudi moral biti v povorki, a se ni upal, da ga ne bi raztrgali, ker so fantje iz sosednjih vasi že prežali na priložnost, da bi nagajali in se je pozneje pripeljal v gozd na prikolicí. Med hojo od vasi do gozda je godba ves čas igrala.

Pri vasi Brezovci, kjer so že čakali ljudje iz te vasi in od drugod, da bi se priključili *gostüvanju*, je sprevod prečkal cesto, ki pripelje iz Gorice, in se ustavil pred vhodom v Krčojno.

19 *Borova in šküfnjekova sestra sta na cesti ustavili avto.*

20 *Máte pa ne dáte na cesti ustavlja avto.*

21 *Žandári in máte pa ne dáte.*

22 *Máte pa ne dáte*
pobira prispevke.

23 *Pütar* je ustavil
avto na cesti med
Predanovci in
Brezovci.

GOR STÁVLANJE IN VHOD V GOZD, LÓUG KRČOJNA

Na vstopu v Krčojno, ki je v predanovskem *határu*, je bila pot zaprta z rampo, ob njej pa so stali *logár*, *džágra* in vile. So varuhi gozda, v njem živali v miru živijo, če pa bi to hrupno družčino spustili naprej, bi se živali pred njo umaknile in odšle iz gozda. Zato naredijo zaporo, *gor stávlajo*, da bi najprej preizkusili, kdo so ti, ki želijo priti v gozd.

Túrbaš je povedal, da so prišli po *snéjo*. *Logár* in *džágra* so vprašali: »*Péneze mate pa dovoljenje?*« *Túrbaš* je vzel iz torbe steklenico žganja, *pálinka* in jim ponudil požirek. Vile in *džáger* so zapeli »*Nocoj je ena luštna noč.*« Potem so morali odgovoriti na vprašanja, odgovarjala sta *túrbaša*, ki sta na poti najpomembnejša za *svádbo*, ostali so pomagali, če so znali. (Npr.: »*Kélko parov nog ma závec?*« Odg.: »*Osem – dva prédniva, dva zádnliva, dva léviva, dva désniva*«; »*Gda de naša snéja mela največ mesa med nogami?*« Odg.: »*Gda de konja jahala*«; »*Štéroga psa se závec najbole boji?*« Odg.: »*Béloga, zato ka si je kapút dol sleku, pa de ga prle⁴¹ zagrábu.*«) (sl. 24, 25, 26)

Končno so morali še peti, zapeli so »*Mi se mamó radi*«, gozdni varu-

24 *Gor stávlanje*, rampa je zaprta.

hi pa so rekli: »*Trno lepo ste spejvali, samo dugo vas ne smemo poslušati.*« *Logár* je prebral dovoljenje ministrstva za gospodarstvo *celoj bandi ka leko stopijo v lóug od Krčojne*.

Dvignili so rampo, vodja je napovedal: »*Čaka nas še vekše delo, iskanje te snéje. Andželérji so svoje delo skónčali, zdaj začnejo delo lovci in logárji.*«

⁴¹ *prle* = prej (Novak 1996: 119)

25 *Gor stávlanje*,
od leve detektiv
Franc Forjanič,
túrbaš Branko
Nemec, detektiv
Simon Škrilec,
túrbaš Milan
Bertalanič,
pozvačín Zoran
Škerlak.

26 *Vile pri gor
stávlanji* – od leve
Sonja Sukič, Nuša
Kutoša, Sandra
Nemec, *ciganica*
Samanta Herbaj,
Nina Škerlak, Nuša
Cipot, Valentina
Kocen, Tanja
Sukič.

V KRČOJNI OD PRIHODA DO PODIRANJA BORA

Ob poti, blizu začetka gozdne poti, je stala miza, *sto s króflini* in pijačo, vsi so dobili, kar so želeli, kmalu potem pa se je sprevod ustavil. V gozdu so že stale prikolice s hrano in pijačo in ob njih mize in klopi. Vodja je napovedal: »*Banda naj eno vžge!*« in godba je zaigrala.

Naslednjih nekaj ur se je na tem prostoru sredi gozda *gostüvanje*

razživelo kot preplet zabave in druženja, kot velika igra in ljudsko gledališče, v katerem so vsi navzoči postali del dogajanja in so se pomešale vloge opazovalcev in izvajalcev. Posamezni liki so delali, kar je sodilo k njihovim vlogam in služili denar, ljudje so se vključevali v prizore, se odzivali in nato nekaj časa ob robu opazovali, jedli, pili, se pogovarjali.

Poskrbljeno je bilo za hrano in pijačo. *Borova küjnja na Krčojni* je na bližnje drevo obesila cenik: vino, slatina, špricer, pivo, ora, cockta, kava, vodka, šnops, wiski, jeger, küjano vino, domača klobasa, hrenovke, s pripisom: "Bog žegnaj!" (sl. 27, 28, 29, 30)

27 *Borova küjnja*
– od leve Franc Škrilec, Kamila Škrilec, Brigita Fajs, Marta Fajs, Irena Puhan.

28 *Borova küjnja*
– od leve Terezija Bertalanič, Cvetka Čerpnjak, Tanja Škrlak, Vojko Šiftar, Marjan Čerpnjak.

29 Borova küjnja

– od leve Darko Rogač, Vijola Bertalanič, Olga Jakoša, Renato Tratnjek, Tibor Novak.

30 Borova küjnja

– na prikolicí od leve Johan Zrim, Jože Fajs, Franc Korpič, Boštjan Puhan.

Ciganíce so ves čas delile pecivo, ki ga do konca ni zmanjkalo (sl. 31), frizerki sta frizirali (sl. 35), *bóšnjak* je prodajal svojo kramo (sl. 40), *bóhoc* je uganjal norčije (sl. 41), *brüsač* in pomočnik sta brusila nože in škarje (sl. 33, 34), *slikar* je fotografiral (sl. 36), čistilec je čistil čevlje, prispevke je nabiral *máte pa ne dáte*. (sl. 31, 35, 40, 41, 33, 34, 36) *Ciganíc* je bilo več, ena je vodila medveda, druge so *šlógale* iz kart ali z otrokom v naročju moškimi podtikale očetovstvo in jih tožile za denar. *Logár* s sekačema si je ogledoval in meril bore. V muziki sta se menjavala bakovska godba in harmonikar. (sl. 42, 43)

31 *Ciganica* Nataša Kuzma s *króflini*.

33 *brúsač*

32 *dóktori*

34 *brúsačev*
pomagač

36 *slikar*

35 *frizerki*

37 *pütar*, *Ciganica*
Hermina Forjanič
in medved

38 *Ciganice*
od zgoraj levo:
Mirjana Korpič,
Majda Cipot,
Sandra Maučec,
Zorica Šparaš,
Danica Gomboc,
Darja Cigüt, sedita
Jožica Bertalanič,
Zdenka Balažic.

39 *Kélnar* Boštjan
Puhan, kuharica
Nada Janža,
Ciganica Nataša
Kuzma.

40 bóšnjak

41 bóhoc

Tatovi in tatice so kradli (vedno se največ krade kape, značke, starešini klobuk, *posvålbici* šopek, *starešinojci* torto – kar se na srečo tokrat ni zgodilo), bežali po gozdu pred policaji, ki so jih lovili in vodili pred *birovijo*, ki jih je obsodila na denarno kazen ali zapor, *klónjo za lopove*. Kradla so tudi dekleta in ženske, eno so zaprli kar skupaj z lopovom. (sl. 44, 45, 46)

42 Od leve *logår*, sekača Štefan Janža in Dušan Slamar.

43 *góslar* (desno)

Po pripovedovanju starejših ljudi so si na *borovih gostüvanjih* fantje vedno dajali duška, skušali so ukrasti *snéjo* in *borov vrh*, *vrijek* in s tem osramotiti vas, ki je prirejala *gostüvanje* – to je spadalo zraven, vendar je veljalo nenapisano pravilo, da se ni delalo škode. Kar so kradli, so plačali, niso se tako divje pretepali. Tokrat pa je bilo, kot pravijo, samo nekaj takih, ki so pravilno kradli in plačevali. Prireditelji so morali biti ves čas zelo pozorni, da napadalcem ne bi uspelo poškodovati ali ukrasti stvari

44 *Žandári* so prijeli lopova.

45 *Biróuva*
– na sredini Drago
Gomboc, desno
Milan Čahuk, levi
je *fiškáliš*.

46 *klónja*

in ljudi, najpomembnejših za uspešno dokončanje *gostüvanja*. Zato so *svádbo*, se pravi *mladožénca*, *snéjo*, *óço*, mater, *starešinojco*, starešino, *sválbice* in *družbáne* skrbno čuvali, največ časa so jih zadrževali na prostoru med kletko, *klónjo* in prikolico s *popom*. Branila sta jih *džággra* (sl. 48), za *snéjo* pa je bil posebej zadolžen *vrag* (sl. 47).

Birovíja, opremljena z ozvočenjem, je bila najživahnejša na prizorišču. Lopovi so se branili, sodnik je sodil, tolkel s tolkačem, polno je bilo prerekanja, smeha, vpitja, množica jih je obkrožala, komentirala, sodelovala in se odlično zabavala.

Vendar pa so fantje iz sosednjih vasi postajali vedno bolj napadalni.

47 vrag

48 *Džágra*
- na sredi Štefan Bertalanič, desni Roman Janža.

Nekajkrat so se spopadli s predanovskimi fanti, možmi, *žandárji* in policaji, ki so tolkli nazaj, a napadalcem je uspelo poškodovati voz, s katerim naj bi bor odpeljali v vas (ker pa so s tem računali, so imeli pripravljenega rezervnega). Vmes so se fantje pomirili, *birovíja* je delala naprej, *banda* je igrala, čez nekaj časa pa so se spet česa lotili. (sl. 49)

49 *Žandári* odganjajo napadalce od voza.

Nasilje je prešlo meje. Godbeniki so odšli prej, kot je bilo domneno, ker so jim v pihala zlivali pijačo, *v trompette so jim špricer nalivali*. Vzdušje je postalo napeto, na obrazih prirediteljev je bilo zaznati skrb.

Bližajoči se vrhunec dogodka, se pravi podiranje bora, je naznanil govor, *popov guč*⁴²:

*Vu imeni bora etoga zemelskoga štora ter po steblovji soklourdža. Abel Abel
Drági moji poslušalci!*

*Poslúnte one smetlave reči štere sen si za grúnt mojega premišlávanja
vô odébro. Gori je najdeno in zamerkano na ton staron boré na 14 soklé do
15 ékat:*

*Fášenik je záto stvorjeni, da si vsak zemelski vandrar poišče svoj žitka
pár, štéri bode njemi v življenje večkrat na čemer i kvar po mogočnosti do*

⁴² *Popova* govora (v gozdu in v vasi ob zaključku), molitev, *ozávanje, zdávanje*, ločitev so prepisi tipkanih izvornikov, ki jih hrani Irena Vlaj, Predanovci 4a. Vstavljeni so v velik zvezek nekdanje Vlajove žage, v katerega je njen lastnik, Irenin tast, vpisoval knjigovodstvo v času pred 2. svetovno vojno; Irenin mož Štefan Vlaj, ki je bil *pop* na ptujskem karnevalu l. 1971, je zvezek oblekel v rdeč žamet in vanj nalepil strani natipkanega besedila. Pri Vlajevih imajo spravljeno tudi *popovo* kapo, *óubo* in papirnati trak za okrog vratu, ki sta značilna za opravo *fárvanja*.

50 *Popov guč.*

51 *Svádba* se je premaknila niže v gozd.

80 let starosti. *Drághi poslúšávci šteri máte vüja kak murski závci poslúnte me na vse strani: Znan, da ste zatoga volo esi prišli, da bi se od nás zvärceni ludi kaj čednoga čüli i se navčili.*

Po našoj stároj navadi je to da se v tom blajženom fášenskon časi vsáki pošteni mladénc zeni, če je li samo 80 let star. Vzrok je bil da bi vsakši stariš ščeò svojega sina ali čér dobro oženiti. Né ka bi si pogüčávali po ljübezni zdravji po vsej dobroti ali samo so gledali na to, da bi njim v žepko prišli miljóni. Bogástvo miljóni to vse mine pa pride nevôla pa štükánja telkò ka sé vò na okna kipi. Pò velkoj nevôli si začnejo (na n je strešica) glavé treti pa sé êden na drügoga drejti, to so si té nej premišlávali, ka je čedno pa zdravo ali so se pogajali kak Prujčani (Mešetaroske⁴³) za kravò. Ker so se v ton fášenskon časi naši mladi nej oženili, do gnes naše Predanovske devojke liki sojke kré ruda šle i bor za sebov vlekke. Abel

Vodja *svádb* je z *logárjem* napovedal odhod po bor. Vsi so se odpravili v predel niže v gozdu, imenovan *Dol*. *Pop* in *fárrar* (ali mežnar) sta se odpeljala na prikolicici. (sl. 50, 51)

PODIRANJE BORA, OKLICI, OZÁVANJE, POROKA, ZDÁVANJE, ODHOD IZ GOZDA

Predanovčani so več dni pred *gostüvanjem* skupaj z lastnikom izbrali drevo, ki ga bodo posekali, takega z dvema vrhoma, zraven pa so določili še dva za rezervo. Gozdar je enega žigosal v spodnji del debla, v *péni*⁴⁴, da se ni videlo. Zato so *logár* in sekača lahko zavlačevali in se tu in tam zagledali v kak bor, kot da so ga izbrali. To naj bi zavedlo fante iz sosednjih vasi, ki so prežali na vsako možnost, da bi zasegli *vríjek*; za končni uspeh *gostüvanja* je najvažnejše, da *vríjek* ostane v rokah vaščanov. Neko drevo so že začeli sekati, a je nekemu fantu uspelo splezati nanj.

Nekateri so mu zaploskali, a Predanovčani tistega drevesa niso imeli v načrtu. Izbrali so drugi bor v bližini. To so bili trenutki napetosti, ko so policaji in vraga pozorno pazili, kaj se bo zgodilo, tudi, da bi se kdo ne poškodoval. Spet je nekomu uspelo prebiti se do drevesa, a so ga še pravi čas potegnili dol. Bor so podrli, v njegovi smeri so se zapodili napadalcu in Predanovčani, njim je uspelo in zaslišalo se je veselo vzklikanje: »*Vríjek je naš!*« (sl. 52, 53, 54)

Sledili so molitev, oklici, *ozávanje* in poroka, *zdávanje*.

Pop je bral iz knjige⁴⁵, medtem so bili že od prihoda v ta del gozda

⁴³ Pripis s svinčnikom.

⁴⁴ *pén* = štor, tnaló (Novak 1996: 96)

⁴⁵ Besedila so skoraj povsem enaka kot tista, ki jih je objavil Franc Bükvič v listu *Mladi Prekmurec* (Bükvič 1940).

52 Pričetek sekanja.

53 Fant je splezal na drevo, da bi preprečil posek bora.
(zgoraj desno)

54 Vrijek je naš!

ob njuni prikolici zbrani *mladoženec* in *snéja*, oče in mati, starešina in *starešinojca*, *posválbice* in *držbani*:

Predanovski mladenec Borovnják Gjürko sin Ádana in Kate je gori najšo naše Borovo gostüvanje. Gjürko je dobo ženo.

Eti pred nami stoji je malo brasklave kože, ár ona pudra ne pozna. Ona je proti šumi obrnjena, te nema publi frizure, kak eti med nami ništerne ona ma goste košave veje, mesto čatov borove šküfke, ona se drži stare navade. abel

Molitev »Očenaš«

Oče naš Petrov glaš kisi besi doj po vesi okoli grma pa nika mrmra.

Doj po placi blato klači. Lepo te prosim daj nam ná nášoj glávi éne góste vlasé. Vü nášij lômpaj zdrave i bele zobe, našemi deli močne roke pa duge noge. Daj v našem logi kusto rastovje i borovgje, daj našim kravam i güncan kuste pa debele rogle, daj vu našem gümli močne cepe, vu našem lejvi edno debelo prase. Ar je tvoje králestvo i ti si gláva etoj celoj noriji. Zdaj in navse veke. Abel.

Ozávanje

Mamo hišnike štere gnes vö oglasim idnok za trikrat:

Borovnják Gjürko sin Ádana in Kate si je zaročo Šküfnjek Mariško čér vdove Smrekar Gjule rojene Vrba. Što ma proti etomi zaročenomi pari naj se zglesi pri Veverčnom krale i njegovom kosmatom repe. Abel

Sekača sta se lotila sekanja bora. V smeri, kamor naj bi padel, so čakali na eni strani predanovski fantje in možje, na drugi strani pa fantje iz drugih vasi. Ko je bilo drevo na tleh, so planili nanj, završalo je med vejami, potem pa se zaslišalo veselo vzklikanje. Predanovčani so uspeli. *Vrijek* je bil njihov.

Sledilo je *zdavanje*, vodil ga je *pop*:

Zdávanje!

Dragiva zaročenca ponijsta se pred etim velkim borom i za njegove veje etak se zdühavajta. Jas kak mladénc dostá sen trpo i dostá črevlov raztrgo v tej fašenskih dnevaj i prispodobno k sebi san nej najšo. Ali pregledno me je té veliki bor in mi je svojo čer za ženo dao.

Ti pa sneja naša povolna i pokorna njemi moraš biti i za nas duge blanje vö dati. Abel

Zdaj pa pitan tebé: Borovnják Gjürko jeli ščeš lübiti pri sebi stoječo Šküfnjek Mariško. Jeli boš jo lübo.

Prispodobno pitam tebe Šküfnjek Mariško jeli boš lübila pri sebi stoječega Borovnják Gjürka. Jeli boš ga lübila?

Vu imeni Bora Šküfek pa Korenja naj se ete par zdaj in na veke rad ima. Abel.

(sl. 55, 56, 57)

55 Zdávanje.

56 Družban,
sválbica, snéja,
mladožéneec, mati,
óča, sválbica,
starešinojca, stršína.

57 Starešinojca s torto
in stršína.

POVRATEK V VAS IN ZAKLJUČEK

Bor so z verigo in traktorjem privlekli do gozdne poti, potem pa so spodnji, debelejši del pritrdili na traktor, okrašen *vríjek* pa na zadnji del voza, ki je na srečo ostal nepoškodovan. To težko delo so opravili fantje in možje. Potem so krenili v vas. (sl. 58, 59, 60) Spredaj se je peljal bor, za njim sta šla *snéja* in *mladožéneec* in nato ostali. Na začetku vasi je *snéja* sedla na bor. (sl. 61, 62)

58 Nalaganje bora na voz.

59 Nalaganje bora na voz, *vertínja* ob odhodu iz gozda.

60 Traktor je vlekel bor, z vrhom položen na voz.

61, 62 Snéja je pred vasjo sedla na bor, za njo še mladožéneec.

Ustavili so se (približno ob 15h) v vasi pred gasilskim domom, kjer so jih čakali ostali vaščani in obiskovalci, med njimi snemalci in fotografi. (sl. 63, 64) Vsi so se zgrnili okrog *svádbe s popom*, ki je pričel govor:

Lübléni moji poslüšavci!

Naš mladožéneec se je že navolo⁴⁶ ete naše snéje ár je gori prišo... tu pa ga je prekinila Ciganíca z dojenčkom v rokah, ki se je zrinila naprej in vpila, da se Gürko ne more poročiti, ker je oče njenega otroka. Biróvíja se je

63 *Biróuf, ciganíce,*
vrag ob prihodu
v vas.

64 Snemalci za-
ključnih prizorov.

⁴⁶ navóliti se = naveličati se (Novak 1996: 83)

umaknila in posvetovala, po katerem zakonu se ukrepa v takem primeru. Odločila je, da se morata mladoporočenca ločiti.

Pop je povzel:

Naš mladoženec se je že navolo ete naše sneje ár je gori prišo ka je ona nej devojka ka je k njej odíla Sojka. Dokazano je tüdi to da ma nezakonskoga otroka.

Za toga volo de doj s kou vržena i vütro na žago pelana tak nede slüžila več tebi nego za drüge namene.

Tebé dragi mladoženec te s tem potom gori oslobodin od toga veverčnega zdávanja. Vü imeni borá i njegovega štorá ár je to že se vküp za vrega. Abel⁴⁷

Vodja je tako lahko le ugotovil, da se je kljub tolikemu trudu vseh, da bi Gürka oženili, na koncu obrnilo drugače. Naprosil je starešino, naj kaj pove, ta pa je dal besedo mladim. Tako se je najprej dekle (ki je v igri igralo *Máriško*) pritožilo nad predanovskimi *pobi*, ki, med drugim, preveč *formulo gledajo*, da se z njimi *niti peljati ne upajo*, za *ples pa imajo dve levi nogi*. Priznala pa je, da so tudi same *deklíne* krive in obljubijo, da se bodo bolj potrudile. Potem je spregovoril še *pob* in se tudi pritožil nad *deklínami*, češ da se oblačijo, kot da je celo leto *fášenek*, priznal pa je, da so *póbi* tudi krivi in obljubil je, da se bodo drugo leto bolj potrudili.

Zadnjo besedo je imel starešina. (sl. 65, 66, 67) Vsem je želel, da bi se radi imeli, da bi skupaj stopili in se ženili. Zahvalil se je vaščanom, ki

65 Dekle in fant imata besedo.

⁴⁷ Tu se končajo govori, brani iz knjige. (gl. op. 41)

66 *Stršina, starešinojca, snéja, mladožéneec poslušajö.*

67 *Zadnji spregovori stršina.*

so sodelovali, vaščanom sosednjih vasi za darove in dobro besedo, obiskovalcem in sponzorjem in jih ob koncu vse povabil v Gasilski dom, kjer se bodo še naprej veselili in naplesali ob glasbi ansambla harmonikarja Marjana Borovnjaka, *našega Borovnjakovega Marjana z bando.*

PO ZAKLJUČKU *BOROVEGA GOSTÜVANJA*

IZPOLNJENI NAMEN PRIREDITVE

Borovo gostüvanje v Predanovcih leta 2002 je bilo uspešno, z njim so vaščani dosegli oba namena, ki so si ju želeli doseči. Zbrali so sredstva za Gasilski dom in to največ s prispevki, ki so jih darovali vaščani sosednjih vasi ob vabljenju; sama prireditve, kot pravijo, nikoli ni donosna, z njo so veliki stroški (samo muzika je stala ok. 80 000 Sit). Sponzorirala sta jih vinska klet v Kapeli (400 l vina) in Mlinopek (krofi). Izkupiček (čez 2 000 000 Sit) so porabili za novo kritino Gasilskega doma. Delali so tudi prostovoljno (približno 1500 ur), zidar je svoje delo naredil zastonj kot prispevek, material so tudi dobili nekoliko ceneje, tako da so plačali samo strokovni nadzor. Bora niso licitirali, ampak so ga podarili nekemu za popravilo strehe.

Izpolnjen je bil tudi drugi namen, za prebivalce vasi prav tako pomemben kot prvi, da so vaščanom, predvsem mladini, odkrili staro vaško navado. V pripravah in sodelovanju so se vaščani vseh starosti bolje spoznali, povezali in zabavali. Navdušeni smo bili tudi obiskovalci.

KRITIKA IN SAMOKRITIKA

Po zaključku *gostüvanja* so bili vsi polni vtisov, zadovoljni z uspelim vaškim dosežkom. Vendar pa nekatere stvari, vsaj po mnenju starejših vaščanov, niso bile izpeljane čisto tako, kot bi morale biti, kar je za tako veliko prireditve tudi razumljivo. Naj navedemo nekaj takih samokritičnih ugotovitev, predvsem zato, ker kažejo, do kakšnih podrobnosti je izdelana tradicionalna predstava o *borovem gostüvanju*, pa tudi zato, ker bodo morda koristile prirediteljem naslednjih *borovih gostüvanj*, da bodo vedeli, na kaj morajo biti pozorni:

Liki in vloge:

Vodja bi moral biti posebna oseba, moški, ki ve, kako morajo stvari potekati, da lahko napoveduje in usmerja dogajanje. Primeren bi bil Vik-

tor Cipot, ki pa je bil *andželér*. Ker ga niso imeli, je njegovo vlogo delno prevzela Sidonija Janža, še bolj pa *fiškáliš* Vito Fujs.

Bóhoc je bil samo eden, dobro bi bilo, da bi bila dva, tudi ne tako mlada, ker se starejši v tej vlogi bolje znajdejo.

Imeli so vse pripravljeno za *rešetára* s suho robo, ki pa potem ni sodeloval. Ta lik je manjkal.

Čistilec čevljev je imel na škatli napis *delan dobro pa hitro*, prav bi bilo v narečju, npr. *púcan púnčoke dobro pa friško* (čistim čevlje dobro in hitro).

Nekateri menijo, da je manjkala tudi kamela, *gambéla*, čeprav je na slikah starih *borovih gostüvanj* v Predanovcih ni. Vedo, da je bila na Štajerskem navada, da so *gambéle* hodile na svatbe, a tu tega ni bilo. Zdi se, da je mnenje, da bi morali imeti *gambélo*, nastalo bolj pod vplivom literature in občil, kot pa tukajšnjega izročila.

Našemljenci, kakršni so bili nuni in frančiškan, so bili so odveč, še posebej, ker so kazali pornografske koldarje, kar sploh ne gre skupaj z *borovim gostüvanjem*.

Skupinska slika:

Naredili so napako, da na skupinski sliki ni muzike. Narobe je tudi, da vrag stoji zadaj, moral bi ležati spredaj, kot na starih slikah.

Ples:

Včasih niso vsi plesali, ampak samo *pozvačáni*, *posválbice* in *drüžbani*. Dobro bi bilo, če bi zaplesali stare plese, ki se še najdejo. Potrebno bi bilo malo vaje, da bi se jih naučili tudi mladi.

Povorka:

Sprevod od vasi do gozda bi se moral premikati počasneje, tatovi bi že morali krasti. Včasih so že na poti tako kradli, da so bili že brez vsega, ko so dospeli do gozda. Zdaj se na poti premalo dogaja, trajati pa bi morala vsaj dve uri. Tega ljudje ne vedo, mislijo, da se *gostüvanje* prične v gozdu, a ni tako, začne se takoj po igri. Zato je *vertínja* razmišljala, da je treba nekaj narediti, da ne bodo prehitro v gozdu in je legla na tla, kot da ji je postalo slabo. Prej to ni bilo domenjeno in so najprej mislili, da je res omedlela. Sprevod je stal, dokler je niso zdravnik in medicinske sestre spravili pokonci.

Vile:

Vile bi morale biti odraslejša dekleta, ki znajo peti domače pesmi, a so dobili samo punčke, ki so samo pri *gor stávlanju*, zapele »Nocoj je ena lušna noč«, drugega niso znale. Tudi v gozdu bi morale več prepevati, a za to bi se morale naučiti stare pesmi vil. To je manjkalo.

Gor stávlanje:

Vprašanja so bila preveč moderna, spotakljiva, namigujoča na seks, kar ne bi smelo priti notri. Nepotrebno je bilo, da so peli »Mi se mamó radi«, a so morali, ker jih je lovec brez potrebe izzval, naj eno zapojejo, če znajo. Tu bi sicer morale peti samo vile. *Džágra* se ne bi smela postaviti k šrangí, kajti *prlé so bili z vilami v lógi*.

Pop:

Z njim je bil mežnar (s slamnikom in belim šalóm krog vratu), nejasen lik. Po mnenju starejših domačinov mora biti evangeličanski duhovnik sam, čuva ga vrag. V zadnjem času nastopata oba, katoliški in evangeličanski, kot da bi želeli šegi odvzeti njeno evangeličansko obeležje oz. napraviti šego sprejemljivo za vse, kar pa je škoda, saj je vloga *popa* (tako rečejo sedaj na splošno enemu in drugemu) veliko manj učinkovita, če nastopata dva, navadno sta tudi oblečena v nerazpoznavna oblačila. *Fárrar* je po starem poznal vse v vasi in je vse obral, od hiše do hiše jih je obdelal, njegovi govori so bili kot vaška kronika. Danes je težko dobiti koga, ki bi vas tako dobro poznal, tudi si tega nihče ne upa, ker bi prišlo do zamere. Včasih so se ljudje poznali, ni bilo toliko novih prebivalcev, sosed je sosedu lahko iskreno nekaj povedal, pa nihče ni zameril. To je danes težko, starejših ljudi v vasi ni več, mlajši se ne poznajo, v vsaki hiši je kdo, ki je od nekod prišel, ni pravih domačinov.

Ozávanje in zdávanje:

Ozávanje, podiranje bora in *zdávanje* so se odvijali drugače, kot je bilo predvideno in kot bi bilo prav. Najprej bi moralo biti *ozávanje*, potem bi morala igrati muzika, sledilo bi podiranje bora, šele nato bi morala biti poroka. Zadnji stavek »*Zdaj pa dragi mladoženec či se vüpaš v njeno devojstvo te jo daj doj vrčti. Vi pa goslarge igrajte, da se ne čüje njeno inckanje*« bi moral biti izrečen na koncu *zdávanja*, šele nato naj bi sledilo podiranje bora. Tudi v izvirnem besedilu, ki je vstavljeno v *popovo* knjigo, ki jo hrani Irena Vlaj, je ta stavek na koncu poroke in je v oklepaju dopisano, da se med tem časom podira bor. Razlog za pomešan vrstni red je bil strah prirediteljev, da bodo napadalni fantje uspeli preprečiti mirno izpeljavo vsega do konca in so zato pohiteli s podiranjem bora še pred *zdávanjem*.

Ozávanje in *zdávanje* bi morala biti pri boru⁴⁸, tja pa niso šli, ker bi jih napadalci lahko čisto raztrgali.

Godba:

Godba je prehitro odšla, morala bi igrati v povorki nazaj v vas, tako pa je bila tišina, kot da bi bil pogreb.

⁴⁸ Na sliki iz leta 1956 se vidi, da so pri boru, tam je *óca*. (sl. 76)

Povratek v vas:

Pot nazaj je bila pretiha, morala bi igrati godba. *Ciganica* bi lahko že tukaj vpila in skakala v ženina, da ima z njo nezakonskega otroka in da se ne more poročiti z drugo. *Snéja* bi se morala ves čas peljati na boru, a se verjetno ni mogla, ker je bil prednji del bora pritrjen na traktor in bi bilo nevarno.

Norčevanje iz Ciganov:

Veselico na koncu je skalil prepir, ki ga je zanetilo nekaj Romov, ki so se jezili, češ da so se na *gostüvanju* norčevali iz boga (ženske, oblečene v nune, so kazale pornografski koledar). Zato so zaključili že ob 21h, čeprav so imeli dovoljenje do 22h (če bi se hoteli zabavati še dlje, bi si morali že prej priskrbeti varnostnike). Nekaterim se je tudi zdelo, da je bilo preveč norčevanja na račun Ciganov, kajti ti so v Prekmurju tradicija, Cigan z medvedom je bil vedno zraven. Menili so, da se jih je preveč sramotilo s pretirano norčavim govorjenjem, kot da bi Cigani tako govorili.

Zaključek:

Tudi dokončali niso čisto tako, kot bi bilo treba. Bor bi morali dati na licitacijo, tako so včasih tudi še nekaj zaslužili. Zvečer pa so ostali na veselici tudi mladi, ki jih sicer na veselicah ni bilo.

Nasilje:

Največ razočaranja je povzročilo prekomerno nasilje. To se sedaj dogaja, kot pravijo, na vseh *borovih gostüvanjih*. Mnogi menijo, da je zato tako, ker je življenje na splošno postalo grobo. Predanovčani so že med pripravami mislili na to, kako bi se izognili nasilju in zato so njihovi *vábovci*, ko so hodili od vasi do vasi, vabili tudi fante iz sosednjih vasi, da bi prišli zraven, vsaj za policaje, a niso hoteli. Zanimivo je, da so bili najhujši pretepači že odrasli neporočeni moški.

Zdi se, kot da nasilje najbolj ogroža to staro šego; smisel nagajanja je v tem, da sodišče sodi in pobira kazni, a ob tem naj se vsi zabavajo. Treba se je znati igrati, danes pa ljudje tega ne znajo. Sedaj so tatovi bežali in se zares preteпали s policaji, ki so jih hoteli prijeti in peljati pred sodišče. Po svoje, pravijo, je to možno razumeti, ker mladi ljudje premalo vedo, kaj sploh je *borovo gostüvanje*, morda so samo od staršev slišali, kako so kradli, nikoli pa ni nihče povedal, da je tat, če ga je policaj prijel za roko, šel nazaj in plačal. Tokrat so bili pravi tatovi, *tóuvaje*⁴⁹ samo dva, trije. Pravilo je bilo tudi, da se vil nihče ni smel dotakniti.

Vedno so fantje iz drugih vasi hoteli preprečiti, da bi domačini do-

⁴⁹ *tóuvaj* = tat, madž. *tolvaj* (Novak 1996: 158)

bili *vrijek*, to je celo dajalo vsemu dogajanju dramatično napetost, bila je tudi pijača in kakšen pretep, a vse skupaj je bilo manj divje in bolj veselo. Tokrat pa so bili fantje tako divji, da so se prireditelji trudili, da bi čim prej zaključili dogajanje v gozdu. Zato je tudi muzika prenehala in odšla prej, kot je bilo domenjeno. Vodja je po zvočniku pozival k umirjenemu vedenju, večkrat povedal, da je *borovo gostüvanje* kulturna tradicija, kamor nasilje ne sodi. To ozračje je skrbelo prireditelje, zato so pohiteli, da bi čimprej stvar pripeljali do konca, da bi bilo storjene čim manj škode in da bi pri sekanju in podiranju bora ne prišlo do kake poškodbe.

Dogajanje v gozdu bi moralo trajati osem ur, a so končali dve, tri ure prej, v najlepšem popoldanskem času, saj bi sicer lahko ostali še brez traktorjev, ki so se jih divjaki tudi že lotili. Obiskovalci, ki šege na poznajo, tega niso opazili, a prireditelji sami so obžalovali, da vse ni bilo tako, kot bi naj bilo.

BOROVO GOSTÜVANJE V DRUGIH VASEH IN VPLIVI MED VASMI

Navada je, da se gre v druge vasi na *borovo gostüvanje*. Med vasmi so si od nekdaj pomagali, izposojali oblačila, uniforme, besedila. V Puževcih so ga imeli leta 1999, tudi oni so vabili v Predanovcih z *zvačem* in *Ciganíco*.

Leta 2002 so bila v enem mesecu tri *gostüvanja* - 3. februarja v Kroplivniku in v Križevcih in 10 februarja v Predanovcih. V enem dnevu sta bili torej v dveh vaseh hkrati. Predanovčani so bili tam in opazili veliko sprememb. V Kroplivniku so imeli policaje na konjih, v Križevcih so dodali govore. Nekaterim je to všeč, drugi pa menijo, da to moti. Vendar pa vasi vplivajo druga na drugo. Tako so tudi v Predanovcih imeli na koncu govora deklet in fantov, čeprav je po starem govoril samo starešina, zgolj zato, ker so to imeli v Križevcih.

Vendar pa se vsem zdi največja težava v nasilju, ki resnično ogroža to lepo staro šego. Treba je imeti po petdeset policajev, da delajo red in to ni to, kar je bilo nekoč.

NASTOPI NA PTUJSKEM KURENTOVANJU

Predanovčani so z *borovim gostüvanjem* večkrat nastopili na ptujskem kurentovanju⁵⁰. Glede tega, kdaj in kolikokrat so se ga udeležili, se podatki ne ujemajo povsem; Jelka Pšajd navaja leti 1962 in 1976 (Pšajd 2004: 17), Aleš Gačnik pa 1962-63, 1967- 68 in 1976 (Gačnik 2000: 62) in tako se zdi tudi Predanovčanom. V Gačnikovi knjigi zasledimo v besedilu omembe *borovega gostüvanja* iz Predanovec na Ptuju 1962 (str. 120), 1963 (str. 122), 1967 (str. 132), 1968 (str. 134), 1976 (str. 150), na fotografijah pa 1962: »Obiskovalci kurentovanja so lahko prvič spremljali simbolno poroko z borom, ki so jo uprizorili borovi gostüvanjci iz Predanovec v Prekmurju« (str. 121) in 1968: prikazano je sekanje bora (str. 135). Arhiv Pokrajinskega muzeja Ptuj hrani dokumentacijo vseh kurentovanj na Ptuju. V njej sta tudi mapi z gradivom o udeležbi Predanovčanov leta 1967 in 1976. Nekateri vaščani se tudi spomnijo, da jih je nekoč, ko so se v gozdu pripravljali za nastop na Ptuju, obiskala novinarka in nekaj posnela za TV, nekoč pa so jih posneli tudi na Ptuju.

Na nastope na ptujskem karnevalu imajo lepe spomine, vsaj na prva leta, ko še ni bilo toliko skupin iz drugih krajev in držav in so res lahko pokazali nekaj značilnega. Na Ptuj so šli največ po zaslugi tedanjega predsednika Krajevne skupnosti Ernesta Zrinskega, ki je poznal veliko ljudi. Prvikrat je bilo najbolje. Prikazali so celotni običaj, imeli so dve uri časa. Organizatorji so na glavnem trgu posadili bor. Začeli so z igro, bor so sekali, dali so jim kmečki voz, da so ga peljali po Ptuju, plesali so prekmurske plesne *sotiš*, čardaš, valček, polko, šamarjanko, na bistrem potočku je mlin, *šujster* polko, *mrkefca žüti korén*⁵¹, učil jih je oče Štefana Sočiča, ki je tudi organiziral *gostüvanja*. Takrat so stari ljudje še znali plesati po starem. Tudi danes bi zaplesali, a ni muzikantov. Na Ptuju so

⁵⁰ Med prvimi organizatorji je bil predsednik Turističnega društva Jože Maučec (Gačnik 2000: 30), ki je večkrat prišel v vas obiskat prijatelja Franca Jonaša. Vaščani pravijo, da je tudi to prispevalo k njihovim zgodnjim in pogostim nastopom na kurentovanju in karnevalu.

⁵¹ *mrkefca* = mrkva, korenček (Novak 1996: 77); gre za prekmursko varianto mrzulina. Več o tem glej v poglavju Mrzulin v knjigi Mirka Ramovša (Ramovš 1996: 98 – 118), v njem sta objavljena plesa Mrkefca, mrkefca, žuti koren iz Gornjega Senika v Porabju (z besedilom) in Mrkefca, mrkefca iz Šalovec.

bili nekoliko drugače napravljeni, tudi organizatorji so jim pomagali pri tem.

Neki Prekmurec je bil direktor vinske kleti, ki je bila njihov pokrovitelj. Po nastopu so imeli v vinski kleti kosilo, dolgo so ostali, avtobus so jim plačali. Drugikrat pa je bil na Ptujju zanje pripravljen že posekan bor.

Na Ptujju jih je več nastopilo (npr. *mladoženec* Štefan Sočič, mati Gizela Sečko, *oča* Kalman Kerčmar, *starešinojca* Irinka Kuhar itd.), tako da se teh nastopov spominja veliko vaščanov.

Nekaterim se zdi škoda, da Ptuj ni več to, kar je bil in da ne predstavlja več domačih prireditev in Slovenije, saj to sploh ne pride več do izraza, ampak je vse že evropsko. Pred nekaj leti sploh niso več šli, čeprav so bili povabljeni, kajti prireditelji so jim dali pet minut v programu. A tudi za nekaj minut bi se morali pripravljati vsaj en teden. Organizator bi plačal samo avtobus, druge stroške bi morali nositi sami. Spraševali so se tudi, kako naj v petih minutah predstavijo dogajanje, ki traja cel dan. Ptujčani so jim dali naslov: »Odganjamo zimo«, Sidika Janža pa si je mislila: »Vi kar odganjate zimo, mi spravljamo ljudi skupaj«. Zato vsega tega niso šli. (sl. 68, 69, 70)

68 Borovo
gostiuvanje
Predanovci na
karnevalu, Ptuj
1976. Od leve
bóhoc, Ernest
Zrinski, ki je bil
režiser, *pop* Štefan
Vlaj, *bóhoc* Alojz
Forjanič, *Ciganica*
Frida Vöröš,
sválbica Marta
Čahuk, *stršica*
Irena Puhan in
stršina Štefan Fujs.

69 Skupinska slika,
Ptuj 1976.

70 *Borovo gostüvanje* Predanovci na karnevalu, Ptuj 1976. Stojijo od leve lovec, *Ciganica* Kamila Škrilec, *pozvačín* Štefan Puhan, ?, *pozvačín* Vlado Vöröš, *snéja* Angela Kovač, *mladožéneec* Darko Bagari, malo se vidi *Ciganica* Frida Vöröš, režiser Ernest Zrinski, *pop* Štefan Vlaj, *bóhoc* Alojz Forjanič, *strštna* Štefan Fujs, *Ciganica* Hedvika Sočić, na tleh sedi *vrag* Štefan Herbaj, čepi *žandár* Franc Škrilec.

BOROVA GOSTUVANJA V PREDANOVCIH V LETIH 1929, 1956, 1961, 1970 IN SPOMINI NANJE

Prebivalci sami ne vedo z gotovostjo povedati, kdaj je bilo prvo *borovo gostüvanje* v njihovi vasi. Iz časa pred 2. svetovno vojno se je ohranila, kot vemo, slika samo enega *gostüvanja*, a glede datuma si ljudje niso edini, bilo bi naj leta 1929. Predvsem jih čudi, da v dokumentaciji Gasilskega društva o njem ni sledu, čeprav so gotovo tudi takrat bili gasilci glavni organizatorji. Zato je bil dobrodošel seznam *borovih gostüvanj* v Prekmurju, ki ga je sestavila Jelka Pšajd in v katerem navaja, da so bila Predanovcih leta 1929, 1956, 1961, 1970 in 2002 (Pšajd 2004: 17).

V vasi je gasilsko društvo že od l. 1892. Gasilci so bili pobudniki *borovih gostüvanj*, zaslužek je šel za gasilce, za dom, za opremo, za brigalne, saj je bil to, poleg gasilskih veselic, njihov edini vir zaslužka. O starejših *gostüvanjih* se ljudje še marsičesa spomnijo. Pravijo, da so vsi vaščani šego dobro poznali, vedeli, kateri liki nastopajo, kakšne so njihove vloge. Bili so ponosni, da so sodelovali v njej. Življenje je bilo drugačno, ni bilo TV in ljudje so imeli več časa.

V zvezi s pripravami pripovedujejo, da je včasih sodelovala cela vas, izdelovali so papirnate rože za venčke za vile, za klobuke *pozvačínov*, za šopke za *snéjo*, *posválbice* itd.. Včasih je veljalo, da se ne sme nič kupiti, vse se je delalo doma. Na starih slikah se vidi, da včasih ni bilo mask. Liki *svádbé* so bili kvečjemu naličeni, spremljevalci pa ne. Maski sta ime-la samo vrag in medved.

Včasih so hodili vabit cel teden, ne samo v soboto in nedeljo. Leta 1970 so šli vabit približno v istih 12 vasi kot 2002 (razen v Zenkovce in Beznovce, ki prej niso spadali v Puconce), upoštevali so gasilske sektorje. Takrat je to delalo več starejših vaščanov. Ljudje so darovali največ moko, jajca in mast, ker so to imeli pri vsaki hiši. Vendar pa so zbrano moko raznih vrst prodali ali pa v mlinu zamenjali za eno samo, saj so vsa hrano sami pripravili. Vaščanke so se dobile v kakšni hiši, cvrle *króflíne* in pekle makove, orehove, *oréjove*, rozinove, kakavove *pogáče* v krušnih pečeh.

V gozd so peljali hrano z vozovi, pozneje s traktorji s prikolicami.

Že na poti iz vasi v gozd so kradli vse, kar so imeli, npr. *posválbicam* šopke, *žándárji* so zgrabili tatove, ki so plačali sodniku kazen.

V zvezi z liki pa je zanimivo, da so nekatere večkrat odigrali isti ljudje.

Kalman Kerčmar je bil *óča* dvakrat, tudi na Ptuju, Štefan Podlessek, po domače *Casar*, pa je bil *fárar* v letih 1956, 1961 in 1970. Je tudi pisal vaško kroniko, ki pa žal ni ohranjena.

Leta 1970 je bila med liki tudi prodajalka vijolic, pela je pesem »Vi, ki hodite tod mimo«. Nesla je *kórbico* z vijolicami in pela, je tudi dosti prodala.

Vile so bile mlada dekleta s posluhom za petje. Pesmi so poznale, saj je bilo včasih nasploh več petja. Vaščanka, ki je v mladosti bila vila, je povedala, da se spomni, kako je kot devetletna deklica pasla na travniku tri krave in pela. Pred *gostüvanjem* so se nekajkrat dobile skupaj in vadile.

Oblečene so bile v bele obleke, na glavi so imele bele venčke. V gozdu so morale biti pred povorko. Zato jih npr. na skupinski sliki leta 1956 ni, ker so gotovo že bile v gozdu. Pele so in z *logárjem* in *džágrom* pričakale povorko ob vhodu v gozd, ob šrangí, *gor stávlanju*. Vile so nato hodile po gozdu, v košaricah nosile rožice in pele. To so bile stare pesmi, vsebinsko so bile vezane na gozd in naravo. *Džáger* je hodil z njimi in jih varoval.

Na snemanju 21.11.2005 so Sidonija Janža, Gizela Sečko in Cvetka Čerpnjak zapele stare domače pesmi, ki so jih pele tudi kot vile: »Jagrič mi gre v zeleni log« (ta je najstarejša, zelo značilna), »*Micika v püngradi*«, »*Néde mi več rasla travica zeléna*«, »Teče mi teče vodica«, »Sinoči sem na vasi bil«, »*Snóčkar sem pri ljúbci spal*«, »Dekle povej, povej«, »Moje dekle je še mlada, oja«, »Zvedel sem nekaj novega«, »Javor se ziblje, javor se maje« (gl. op. 8, 9).

Borovo gostüvanje se je vedno začelo s skupinsko sliko - leta 1929 in 1956 pred Vlajevo gostilno (sl. 71, 72), leta 1961, 1970 in 2002 pa pred gasilskim domom (sl. 77, 84, 3).

Muzikanti, *góslari*, so bili, kolikor se spomnijo, vedno iz drugih vasi, ker jih v vasi ni bilo. Igrali so, tako kot na veselicah, na harmoniko, na trobento, trompeto (teh je često bilo več), na saksofon, klarinet, kontrabas, trombo (zelo pomembna, da je glasno odmevalo). Na skupinski sliki iz 1956 je na desni strani prve vrste moški z bobnom. (sl. 72)

Po igri so najprej zaplesali valček. Plesali so samo *pozvačín*, *posválbi-ce* in *družbani*, drugi ne. Plesali so tudi v gozdu. Ista muzika, oz. *góslar* je igral podnevi in zvečer.

Glede bora je vedno veljalo pravilo, da mora rasti na vaškem teritoriju. Bor so včasih peljali z vozom. Stari vozovi se razdelijo na dva dela, klin na sredi se vzame ven. Z njim vozijo dolge hlode, v prejšnjih časih se je ogromno lesa vozilo na žage. Tako so vozili tudi bor, temu rečejo *voz na štérc*, *voz se pripravi za na štérc*; prednji in zadnji del nista več skupaj,

praktično ju skupaj drži drevo. Bor so naložili na voz, *snéja* je gor sedla že v Krčojni, *posválbice* in *drüžbani* pa so ga vlekli.

Navadno je lastnik bor poklonil, na koncu je bila licitacija. Z licitacijo so dobili nekaj denarja, takrat je vsak rad dal nekaj denarja zanj, ker to je bil *lep komad, si ven dile zžagal pa late pa vse, zdaj pa več toga nega*. Izkupiček je šel v skupno blagajno, oni, ki ga je kupil, pa ga je odpeljal domov ali pustil, da so ga porabili pri obnovi gasilskega doma.

Včasih so ponoči čuvali bor, da ga ne bi vaščani iz sosednjih vasi, iz Brezovec na primer, zgoraj odsekali. Bor je ostal tajnost, ponavadi je zanj vedel le *logár* (uradni gozdar ga je označil spodaj, da so oznako lahko prekrili z zemljo in listjem). Če se je zgodilo, da so vrh zasegli fantje iz sosednjih vasi, se je moralo podreti drugega (tega nihče več ne dela, ker izbirajo bore z dvema vrhoma, celo *tašnega dobijo, kateri ma dva, tri vrjke zgoraj*).

71 Skupinska slika pred Vlajevo gostilno leta 1929. *Snéja* je bila Vilma Vratarič por. Andreič, mama Jolanke Krančič je bila *Ciganica*, *šlogala je na karte, popa* so imeli izposojenega, bil je neki Bükvič*, v zadnji vrsti levo sta *žandárja* Štefan Škrilec in Ludvik Sečko. Tudi dedek lastnika slike Štefana Sočiča je bil zraven.

* Zelo verjetno isti Bükvič, čigar govore je l. 1940 objavil Franc Bükvič (Bükvič 1940) in so skoraj povsem isti kot ti, ki jih bere *pop* v Predanovcih. Boris Kuhar tudi piše o Francu Bükviču iz Murske Sobote kot o najstarejšem in najbolj znanem *popu borovega gostüvanja*, ki je bil že leta 1921 prvič *pop* na *borovem gostüvanju* v Puconcih (Kuhar 1964: 135).

72 Skupinska slika pred Vlajevo gostilno leta 1956. Liki in osebe: vodja Varga Regina, Štefan Podlesek, *óca* Kalman Vlaj, mati Šarolta Merica, *mladožéneec* Evgen Merica, *snéja* Jolanka Krančíč, *stršína* Karel Slavic, *stršica* Vilma Zrinski, *drüžban* Zoltan Sapač, Ernest Zrinski, *posválbica* Gizela Sečko, Marta Vratarič, *túrbaš* Karel Krančíč, Franc Vratarič, *pozvačín* Franc Čerpnjak, Franc Avguštin, *biróu* Valentin Filipič, Franc Sočič, Štefan Žibrik. Vil ni na sliki, gotovo so že v gozdu.

73 Prizor iz igre na stopnišču pred vhodom v Vlajevo gostilno in gledalci leta 1956.

74 Prizor iz igre na stopnišču pred vhodom v Vlajevo gostilno in gledalci leta 1956.

75 Gledalci, zbrani ob stopnišču pred vhodom v Vlajevo gostilno, kjer se je odvijala igra leta 1956.

76 Podiranje bora leta 1956.

Fotograf Feri Hochstätter iz Murske Sobote je fotografiral vsa *gostüvanja* od leta 1956 do 2002, pozneje so fotografirali tudi drugi fotografi in sami vaščani. Nekateri med njimi hranijo tudi slike *borovih gostüvanj* iz let 1929 (sl. 71), 1956 (sl. 72, 73, 74, 75, 76), 1961 (sl. 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83) in 1970 (sl. 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90),⁵² na njih prepoznavajo stare starše, starše, brate, sestre in sorodnike, sosede in sami sebe. Seznam z zasedbo vseh likov od leta 1956 do 2002 je sestavil Štefan Soič.

77 Skupinska slika leta 1961 pred Gasilskim domom, ki so ga še dograjevali, ni še bilo fasade. Tu je bila nekoč tudi osnovna šola. Liki in osebe: vodja Franc Jonaš, Aranka Temlin, Miška Temlin*, Štefan Podlesek, *óca* Kalman Kerčmar, mati Merica Šarolta, *mladožéneec* Zoltan Sapač, *snéja* Angela Ficko, *stršína* Karel Slavic, *stršíca* Vilma Zrinski, *drúžban* Štefan Maček, Jonaš Franc, *posválnbica* Aranka Jonaš, Malvina Podlesek, *túrbaš* Karel Krančič, Štefan Makari, *pozvačín* Franc Čerpnjak, Kalman Zrinski, *biróu* Franc Avguštin, Štefan Podlesek, Franc Sapač, Kalman Kocen.

* Učiteljica Aranka, domačinka in njen mož Miška Temlin.

⁵² Ta seznam gotovo ni popoln, saj nismo vprašali vseh, zato se jih bo verjetno v prihodnje našlo še več.

78 Skupinska slika leta 1961, ožji izsek.

79 Vile in lovec leta 1961. Od leve Jolanka Krančič, Irena Vratarič por. Vlaj, Gizela Sečko, Marta Vratarič, Marta Krančič, lovec Roman Janža

80 Vile pojejo, leta 1961.

81 Vračanje iz gozda v vas leta 1961, vile in sprevod sledijo za borovim vrhom.

82 Vračanje iz gozda v vas leta 1961. To leto je bilo nekaj snega. Mnogim je najbolj všeč, če je sneg.

83 *Mladožénc, snéja in Ciganica* z otrokom, leta 1961.

84 Skupinska slika pred Gasilskim domom leta 1970, ki so ga še dograjevali, ni še bilo fasade. Tu je bila nekoč tudi osnovna šola. Liki in osebe: vodja Franc Jonaš, Ernest Zrinski, Štefan Podlesek, *óča* Kolman Kerčmar, mati Merica Šarolta, *mladoženec* Štefan Sočič, *snéja* Jolanka Jonaš, *stršina* Štefan Fujs, *stršica* Cecilija Čerpnjak, *družban* Franc Fujs, Stanko Čerpnjak, *posválbica* Marta Jonaš, Čahuk Dragica, *túrbaš* Karel Sočič, ?*, *pozvačín* Štefan Puhan, Herman Forjanič, *biróuf* Franc Avguštin, Franc Cipot, Štefan Podlesek, Kalman Vlaj.

85 Vile in lovec leta 1970. Od leve Irma Šeruga, Gizela Sečko, Štefan Vlaj, Irena Vlaj, Marija Sapač

* Nekdo, ki ga ne poznajo.

86 Vile in lovec pojejo, leta 1970. Na sliki lovec poje, vendar je to bilo izjemno, ker je lovec varuh vil in ne poje. Ena od vil je ob pogledu na to sliko dejala: »Jezuš kak smo mlade bile! Tak smo se v vüsta gledali da nam nej vüšlo.«

87 Pozvačina na čelu povorke, ki se vrača v vas, leta 1970.

88 *Góslari* leta 1970, kot pravijo, je to prava godba, *te so takši vaški godci*. Bili so z Goriškega, menda iz Radovec.

89 Povorka se leta 1970 vrača v vas, med njimi vile in lovec, zadaj sodnik s klobukom z narisanim paragrafom.

90 Povorka se leta 1970 vrača v vas.

O IZVIRU IN POMENU *BOROVEGA GOSTŪVANJA*

Ljudje pravijo, da je to staro evangeličansko izročilo, ki gre iz roda v rod. *Niže Murske Sobote, ka smo mi pravili pápinc⁵³, tam ni bilo borovega gostūvanja. Tam nejga bora.* Prvotni namen naj bi bil ta, da se priredi poroko z borom, če v vasi ni bilo poroke, a včasih so se z njim vaški fantje ponorčevali na račun deklet ali obratno ali pa ena vas na račun druge. Nekoč npr. v Lipovcih ni bilo poroke in so v Beltincih naredili *borovo gostūvanje* na njihov račun. »*Índašni lūdje so pravili, nišče se nej oženo, te mo pa ploj vlekli.*«

Vendar pa se v novejšem času pri prirejanju *borovih gostūvanj* ne držijo teh starih razlogov. Prirejajo jih, da se obnovi izročilo in iz želje po zabavi, druženju in zaslužku v dobrobit vasi, pri čemer ni pomembno, ali je v vasi bila poroka ali ne, saj je sedaj na splošno porok tako malo, da bi ga lahko imeli skoraj vsako leto. Zgodilo pa se je tudi, da so par, ki je načrtoval poroko v *fášenskih dnevih*, nagovorili, da sta jo prestavila, tako da so imeli razlog za *borovo gostūvanje*.

O izviri in pomenu šege se sprašujejo tudi domačini, saj v nekaterih podrobnosti tudi njim ni jasna. Tako smo se na primer ustavili ob vprašanju, zakaj se podre bor in ne smreka, oziroma, kdaj mora biti eno ali drugo drevo in kdo ga predstavlja. Tako se se med drugim spraševali: če se išče *snéja* in *pop* tudi reče: »*če se hočeš prepričati v njeno devištvo, jo daj vreči dol*«, zakaj se ne podre smreka, ampak bor; res je smrek v njihovih gozdovih manj kot borov, vendar pa, je to edini razlog?

V zvezi s simboliko in obredno vlogo drevesa v tej šegi se gotovo postavljajo najbolj zanimiva vprašanja. Potrebno bo bolje raziskati njeno povezavo z obredom vlečenja ploha, ki je bilo tudi v Predanovcih leta 2002 nakazano, a zelo fragmentarno in nejasno; *pop* je v svojem govoru omenil, da bodo *devójke bor za sebov vlekli*, a se to ni zgodilo, oziroma v samem dogajanju ni bilo o tem niti sledu. Tudi to, da *snéja* predstavlja bor, je bilo očitno šele ob povratku, ko je pred vasjo sedla nanj. Kot smo omenili, pa starejši vaščani vedo povedati, da so včasih bor naložili na voz, *snéja* je gor sedla že v Krčojni, *posválbice* in *družbani* pa so ga vlekli.

⁵³ *pápínc* = katoličan, papist (Novak 1996: 94)

Le s primerjalnimi raziskavami na celotnem prostoru pojavljanja *borovega gostüvanja* in s pritegnitvijo spoznanj širšega kroga raziskovalcev bo možno odgovoriti na mnoga vprašanja o izviru in pomenu te šege. Pri tem bi bilo potrebno posebno pozornost posvetiti ugotovitam Slavka Ciglenceškega o kultu boginje Kibele, »ki je bil nekdanj razširjen po celotnem rimskem imperiju in – kot kažejo arheološke najdbe – posebno močan v Petoviji in v južnem delu province Norik (slovenska Štajerska) vse do konca 4. stoletja našega štetja, torej do dokončne uveljavitve krščanstva.« V *borovem gostüvanju* vidi avtor odmev Kibelinih slovesnosti, katerih osrednji dogodek je bilo podiranje bora, kar naj bi ponazarjalo smrt pastirja Atisa, nezvestega Kibelinega ljubimca, njegovo okraševanje, prenos v Kibelino svetišče in žensko petje ob njem. Avtor meni, da je *borovo gostüvanje* brez razumevanja tega kulturnega ozadja »dokaj nenavaden običaj ženitve ("gostüvanja") z borom.« (Ciglencečki 2002: 10)

Natančneje bi bilo potrebno osvetliti tudi razvoj šege v Prekmurju. V Predanovcih so povedali, da so imeli leta 1929, ko je bilo pri njih najstarejše *gostüvanje*, izposojenega *popa*, da se je pisal Bükvič in je bil iz Lemerjev. Tudi etnolog Boris Kuhar je zapisal, da je najstarejši in najbolj znani *pop* Franc Bükvič iz Murske Sobote, ki je bil prvič *pop* že leta 1921 v Puconcih. (Kuhar 1964: 135).⁵⁴ O tej osebi torej obstajajo številna, tudi objavljena pričevanja (Bükvič 1940; Kuhar 1964; Pšajd 2004) – da je kot mladenič »tako svatbo« videl v Halbreinu na avstrijskem Štajerskem, kjer je hodil v šolo (Bükvič 1940: 86), oziroma je bil, kot je pripovedoval Borisu Kuharju, navoč pri vlačanju ploha v Halbenreinu (Kuhar 1964: 145).⁵⁵ Nato pa so ob priliki, ko se v puconski fari nihče ni oženil, ne omožil, njega izbrali za *popa* in je »študiral, kak bi tou mogel predgati. Mislil sem si, da pravi v imenu Boga, jaz pa štora.« (Bükvič 1940: 86) V vlogi *popa* je pomembno vplival na razcvet te šege v Prekmurju, ki pa je imela, glede na stara ustna izročila, že starejšo tradicijo (Kuhar 1964). Primerjava predanovskih *popovih* govorov in besedil, objavljenih v *Mladem Prekmurcu*, je pokazala, da gre za isto, le skrajšano in malenkostno spremenjeno besedilo. Vsekakor imajo v Predanovcih že dolgo to besedilo; vedo, da ga je leta 1974 uporabil Štefan Vlaj za nastop na Ptuj in da ga je dobil od prejšnjega *popa* Štefana Podleska. Je bil torej leta 1929 v Predanovcih *pop* ta isti Bükvič in so tudi besedila njegova? Kakšna je njihova povezava z govori, ki jih je sestavil pop Štefan Kuhar iz Puconec za *borovo gostüvanje* v Brezovcih leta 1956, iz katerih Kuhar navaja nekaj stavkov (Kuhar 1954: 139) in pri katerih gre očitno za varianto besedil, ki jih poznamo iz Predanovec in tudi iz Bukvičeve objave (Bukvič 1940)? To so le nekatera od številnih vprašanj, ne samo o avtorjih in prenašalcih

⁵⁴ Poleg njega omenja tudi Štefana Kūharja kot *popa* iz okolice Puconcev, ki je zbiral izročilo in dal svoje govore še v Pužovce, Brezovce in druge vasi (Kuhar 1964: 135).

⁵⁵ Imeni sta različni, a verjetno je pravilno Halbenrein.

besedil, ampak tudi o vlogi posameznikov za razvoj in vsebino šege v prvi polovici 20. stoletja.

Borovo gostüvanje je izredno kompleksno in ob njem se odpirajo mnoga vprašanja za nadaljnje raziskave. Očitno pa gre za pojav tradicionalne kulture, ki vsaj od dvajsetih let 20. stoletja do današnjega dne omogoča ljudem nekaj, česar ni nudil in ne nudi noben segment družabnega življenja ali kulturne ponudbe – priložnost, da skupaj s pripadniki različnih generacij in družbenih slojev delajo za skupno korist, se zabavajo, sodelujejo, se igrajo, izražajo v domačem narečju in izživljajo svojo ustvarjalnost in podjetnost.

LITERATURA

- Baš, Angelos (ur.): *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana, Mladinska knjiga 2004
- Bükvič, Franc: Borovo gostüvanje. *Mladi Prekmurec* IV, 5-6 (86-91), 7-8 (114-117), 9-10 (145-147), 1940.
- Ciglencečki, Slavko: Pradavno izročilo v pustni preobleki. *Gea*, februar 2002, 8-11.
- Eperjessy, Ernő: Borovo gostüvanje pri porabskih Slovencih / Rönkhúzás a Rába menti szlovéneknél. *Etnologija Slovencev na Madžarskem* 2, 1999, 9-128.
- Gačnik, Aleš: *Moč tradicije in kurentovanje in karneval na Ptujju*. Ptuj, ZRS Bistra 2000.
- Kuhar, Boris: Borovo gostüvanje. Ob spremembah, ki jih prinaša čas. *Slovenski etnograf* XVI-XVII, 1963-64, Ljubljana 1964, 133-148.
- Kuret, Niko: *Maske slovenskih pokrajin*. Ljubljana, CZ in ZRC SAZU 1984.
- Kuret, Niko: *Praznično leto Slovencev*. Ljubljana, Družina 1989.
- Ložar – Podlogar, Helena: Ženitovansjske šege v Prekmurju. *Traditiones* 2, Ljubljana 1973, 121 – 146.
- Ložar – Podlogar, Helena: Vrtanek, v: Baš, Angelos (ur.), *Slovenski etnološki leksikon*, Ljubljana 2004, 689.
- Novak, Franc: *Slovar beltinskega prekmurskega govora*. Murska Sobota, Pomurska založba 1996.
- Novak, Vilko: *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Ljubljana, Založba ZRC SAZU 2006.
- Pšajd, Jelka: *Poroka z borom. Borovo gostüvanje*. Turistično društvo Šalamenci 2004.
- Ramovš, Mirko: *Polka je ukazana. Plesno izročilo na Slovenskem. Prekmurje in Porabje*. Ljubljana, Kres 1996.
- Snoj, Marko: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana, Mladinska knjiga 1997.

BOROVO GOSTÜVANJE IN PREDANOVCI

SUMMARY

Borovo gostüvanje, which essentially denotes wedding with a pine tree, is a Carnival tradition characteristic of the region of Prekmurje in north-east Slovenia; of the Porabje in Hungary which has a substantial Slovene minority and the area extending toward northeast Hungaria; and of Austrian Burgenland and Styria to the north; its southern boundary is represented by the Mura. The custom was traditionally held if there had not been a single wedding in the village during *fäsenk* time (the period between Christmas and Shrovetide). In the present time, when fewer and fewer couples decide to exchange their marriage vows, this is no longer relevant. The tradition is recreated in order to collect funds for village matters, particularly for the local fire brigade, the fire station, and the fire-fighting equipment; to keep the tradition going; and to attract tourists. Elderly villagers say that the principal objective has always been to do something for the village and its development.

Borovo gostüvanje was particularly typical of Protestant villages in Prekmurje. Slovene ethnologist Boris Kuhar, who was the first to systematically explore this tradition, defined it as a special type of ancient ritual consisting of pulling a plank or a tree, which was known throughout Europe; in addition to this, it is a Carnival custom that mobilizes large numbers of locals and, in Slovenia, is a form of popular play with the largest number of participants (Kuhar 1964). This essay does not aim at examining the many still unanswered questions pertaining to the origin and the development of this ritual; rather than that, it attempts to shed some light on its societal function. The custom is namely a unique event whose organization involves an entire village. Regardless of their age, sex, or status it gives all villagers an opportunity to participate with their work, skill, ingenuity, or artistic talent – or merely have a good time in the company of their neighbors, relatives, friends, and acquaintances.

This text focuses on the village of Predanovci, situated in Puconci, a municipality in Prekmurje. In 2002, when the custom had been observed by this author, the population of Predanovci was approximately two hundred people. The event took place on February 10, 2002, which was a Sunday. Yet the author did not limit herself merely to this event

but analyzed previous ones as well; examined the ways in which the older generation of the villagers still remembered the custom from their younger days; their relation to village traditions; and their perspective on the importance of this custom in the past and at present.

Since it is increasingly more difficult to find an adequate number of people willing to participate in the preparation of such a large event organizers nowadays engage various tourist societies and apply for European funding. The 2002 event in Predanovci, however, merits special attention because at the time it was still strictly a village matter. Villagers had started discussing a possible recreation of the *borovo gostüvanje* prior to the approaching celebration of the 110th anniversary of the local fire-fighters association, founded in 1892. They planned to use the proceeds for replacing the old roof of the fire station and, in addition, create an opportunity for the young to learn about the custom. This eventually became the principal goal for the organizers who hoped that the young generation would thus learn more about village traditions and the traditional way of life; the last generation of children who had still been able to observe it had namely already grown up.

Wishing to recreate an event that would approach the original tradition as closely as possible, its organizers interviewed the oldest villagers who could provide a wealth of information. Those who had volunteered to participate chose the characters that they would depict; the more skilled proceeded to procure costumes, accessories, and ornaments. Since there were not enough locals to play all the characters this tradition required some of them were played by those who had already moved from the village while several adult characters were taken over by children. Women started to sew clothes and, since it is required that all possible surfaces are bedecked with flowers, make flowers out of crepe paper.

It was also necessary to prepare typical food later offered to all participants as well as spectators, especially the *pogača* (nut roll cake) and *króflini* (donuts). For this event, village homemakers had for the first time prepared also a variety of sweets. One of the villagers, a butcher by profession, took over the kitchen. Visitors could buy boiled sausages and hot dogs, wine donated by a notable wine cellar from Štajersko, beer, schnapps, nonalcoholic beverages, and coffee. Music was provided by several local musicians as well as by musicians from nearby villages. There was a brass band, the self-taught accordion player from the village proper, and a guitar player who provided, together with the accordionist, the accompaniment for the evening dance.

Nearly hundred performers altogether participated in this recreation of the traditional *borovo gostüvanje*. Apart from the characters that usually appear in traditional Prekmurje weddings, for instance the groom (*mladožéneec*), the bride (*snéja*), the father (*óča*), the mother (*mati*), master

and mistress of the wedding ceremony (*stršina* and *starešinojca*, *starešica*), the bridesmaid (*posvábica*), the best man (*družban*), the priest (*pop*), the summoner (*pozvačín*) whose task is to invite guests to the wedding, and the leader of the wedding procession (*túrbaš*), the custom also requires a number of other, more or less constant, characters. These were the homemaker, the engineer with two assistants, the photographer, the peddler, the whetter, the Gypsies, the bear, the poultry seller, the physician, the nurses, the hairdressers, the beggar, the tinker, the shoe shiner, the chimney sweep, the entertainer, the countesses, the fairies, the devil, the judges, the attorney, the detectives, the policemen, the prison wardens, the hunters, the forester, the girls pinning flowers on participants, the bartenders, and the cooks. The villagers who did not have a specific assigned role helped wherever and whenever help was needed.

Villagers from neighboring villages, who usually invite the inhabitants of Predanovci to their own *borovo gostüvanje*, had been invited as guests, along with those who belong to the same firefighting sector as the firefighters of Predanovci. Knowing that they would be able to return the favor and play host when it was their turn, they responded with pleasure. The traditional summon, which yields the largest part of proceeds, is namely extended in person, and with a great deal of bustle. The summoning procession consists of several groups of summoners, the Gypsies, and the musicians with an accordion or a trumpet. In the past, the summoning ceremony yielding gifts of eggs, lard, and flour could take place during the week; this time, it occurred on the weekend and lasted from the early morning to late at night. Upon hearing the commotion in front of their house their occupants opened the door to welcome the party inside where they proceeded to serve food and drink, and donated some money.

The planned beginning of the event, scheduled for 8 a.m., had been postponed for a while due to rain. When the weather improved all participants gathered in front of the fire station to pose for a group photo. This was followed by a musical number played by the brass band and the welcoming speech by the village president.

After the speech, the organizers staged the play which provided the necessary background information without which the *borovo gostüvanje* would not have been comprehensible to many spectators. In the play, a girl who is in love with a poor youth refuses to marry a wealthy man her father had chosen for her. Everything is ready for the wedding: there is delicious food waiting for the guests, the musicians are holding their instruments, the guests have already gathered. The wedding cannot be cancelled. In lieu of the wedding it is decided that the *borovo gostüvanje* will take place instead. Enclosed in this essay is the full text the organizers of the *borovo gostüvanje in Predanovci* recreated with the help of

elderly villagers who could still remember the event from their younger days.

After the play had been finished and the musicians played a few dance tunes the performers, along with guests, formed a procession and started across the fields toward Krčojna Forest that is owned by the village of Predanovci. It is namely extremely important that the entire event take place on village property. The wedding party stopped several times because the engineer and his attendants were measuring and marking the road; the beggar was halting all passing cars, asking for contributions; the poultry seller was selling his merchandize; the police were keeping order; and the photographer was taking pictures. During the march from the village to the forest the musicians played without interruption.

At the entrance to the forest the path was barred with a provisional barrier flanked by the forester, the hunters, and the fairies, all of them in their capacity as guardians of the forest. They stopped the wedding party to establish its purpose, asking silly questions and demanding food and drink. This was the time for the *túrbaš* to demonstrate his negotiating skills. Afterwards, the fairies and the hunters broke into a song, signifying that the entrance to the forest was permitted, and the whole procession answered with their own song.

Trailers with food and drink, along with tables and benches, had been placed in a clearing. During the following several hours the event unfolded as a mixture of entertainment, clowning, play, and social gathering. All of the characters behaved according to their assigned roles, with spectators participating or merely observing, eating and drinking, and visiting with each other. In the center of attention were male and female thieves trying to steal anything possible while the police were chasing them. If caught, the thieves were brought to court and sentenced to pay a fine or be taken to prison. While the general mood became more abandoned the excitement mounted. Everybody was waiting for the climax, the felling of a pine tree and its protection from young men from neighboring villages traditionally attempting to steal its upper part; if successful, this brings great shame upon the hosting village. *Borovo gostüvanje* is namely a success only if the tree remains in the hands of its organizers.

The felling was announced with the priest's speech. He explained that in view of the fact that no wedding had taken place the entire party then proceeded to another part of the forest, which is an intrinsic part of the event's dramatic structure and serves to heighten the anticipation. The forester and the cutters were hesitating, taking their time, and gazing at different trees, which was a ploy to trick the potential attackers praying upon the slightest opportunity to steal the tree. The latter were

growing fiercer and more aggressive, which resulted in several physical conflicts with the men from Predanovci. At long last, the tree had been chosen and, although the attackers tried their best to get to it first, felled successfully while the hosts celebrated merrily. The act was followed by a prayer, the bans were called, and the wedding between the groom and the pine tree took place.

The tree was next chained and pulled by tractor to a forest path, then loaded on the vehicle and driven to Predanovci, followed by the entire procession. Just before reaching the village the bride sat down on the tree.

Once back in the village, the party stopped at the fire station where the rest of the villagers and spectators were already awaiting them. The priest spoke again, but was interrupted by a Gypsy cradling a baby, who yelled that the groom could not possibly get married since he had fathered her child. The court thereupon decided that the newlyweds had to divorce each other. Next came the speech by the representative of the girls of Predanovci who lodged a complaint against the village boys who allegedly were not paying sufficient attention to them. In turn, a representative of the boys accused the girls of doing exactly the same. Both parties then reached the decision to amend their attitudes. The *stršina* concluded that they should all love and marry each other, and then invited everybody to the dance. The traditional part of the event thus ended with a dance at the fire station.

The event proved to be a success. Enough money was raised to purchase a new roof for the fire station, the young learned about a tradition once practiced in their village, and mutual ties among villagers strengthened.

Nevertheless, there were some complaints, mostly uttered by the older generation, that several details had not been carried out adequately. Their self-critical remarks, included in this essay, indicate the painstaking attention to the detail necessary to recreate this tradition. Furthermore, these observations may prove beneficial for organizers of the next *borovo gostüvanje*.

It is true that due to several irregularities the event had not been entirely clear to everybody. The wedding should have taken place either during, or immediately after, the felling of the tree, and certainly not before it. Afraid that they would not be able to bring the ceremony to its end the organizers were rather in a hurry, hastening it to its conclusion. Another important point is that the bride should have sat on the tree until it was brought back to the village, thus indicating that she was personifying the pine tree.

It merits attention that the organizers from Predanovci were the most disappointed over the excessive violence, many of them feeling that

this was due to the fact that life in general has become harsher in recent years. It is interesting that the toughest brawlers had been from the ranks of adult unmarried men rather than boys. The events taking place in the forest should have lasted approximately eight hours, but ended two or three hours earlier. The spectators who prior to this had been unfamiliar with this tradition did not notice such minor details but the organizers regretted them and wished that they could have organized an absolutely perfect *borovo gostüvanje*.

The author concludes that further research is necessary in order to establish the connection between the custom of the *borovo gostüvanje* and that of pulling the plank (*vlečenje ploha*). Although discernible, this connection was rather unclear in Predanovci since in his speech, the priest did announce that village girls would be pulling the plank, but this had not occurred.

A number of testimonies, some of which had been also published (Bükvič 1940; Kuhar 1964; Pšajd 2004), mention that Bükvič, who had played the role of the priest in a number of *borovo gostüvanje* events in Prekmurje in the 1920s, first saw the pulling of the tree in Halbenrein in Austrian Styria. As the character of the priest he was largely responsible for helping this custom to flourish in Prekmurje, particularly since according to oral tradition it was quite an old ritual (Kuhar 1964). Quoted in this essay are the speeches made by the character of the priest in Predanovci, which are almost identical with the speeches held by Bükvič that had been published over six decades ago (Bükvič 1940). Cited are also conclusions of Slavko Ciglencečki who sees in *borovo gostüvanje traces of the antique cult of the goddess Cybele* (Ciglencečki 2002).

In conclusion, the author first lists reenactments of the *borovo gostüvanje* at the Ptuj carnival festival; the data on these festivals is based on interviews with the local population of Predanovci as well as literature. Then she examines, based on numerous photographs that had been saved by the villagers, the *borovo gostüvanje* in Predanovci in 1929, 1956, 1961, and 1970. Physical appearance of the characters participating in it has changed, as have some of the scenes. In the past, many villagers were also appearing in each subsequent event, be it in the same, or in different roles. Thus the tradition of *borovo gostüvanje* illustrates almost seventy-five years of social life of the village of Predanovci.

Translated by Nives Sulič.

9 789612 540548

[HTTP://ZALozBA.ZRC-SAZU.SI](http://zalozba.zrc-sazu.si)